

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Bakalářská práce

Praha, 2015

Barbora Votápková

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav světových dějin

Bakalářská práce

Barbora Votápková

Antizionistická kampaň v Rudém právu mezi roky 1951-1952

Antizionistic campaign in Rudé právo between the years 1951 -1952

Praha 2015

Vedoucí práce: PhDr. Stanislav Tumis, M.A., Ph.D.

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala odbornému konzultantovi, Mgr. Miroslavu Michelovi, PhD., za jeho podporu, trpělivost a přínosné a cenné rady při psaní této bakalářské práce. Ústavu světových dějin FF UK, že mi umožnil takovouto bakalářskou práci psát.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou bakalářskou práci vypracoval(a) samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze, dne 7. augusta 2015

.....
Jméno a příjmení

Klíčová slova (česky):

Rudé právo, sionismus, komunisté, antizionismus, propaganda, Československo, Slánský, Izrael, Sovětský svaz, proces se Slánským

Klíčová slova (anglicky):

Rudé právo, zionism, communists, antizionism, propaganda, Czechoslovakia, Slánský, Izrael, Soviet union, Slánský trial

Abstrakt (česky):

Tato práce řeší obraz sionisty, který byl využíván v propagandě, prezentované široké veřejnosti v Rudém právu v době od zatčení Rudolfa Slánského 23. 11. 1951, až po jeho odsouzení a popravu 3. 12. 1952. Tedy se zabývá propagandou, která tento proces obklopovala. Cílem této práce je analyzovat, jak bylo obvinění ze sionismu konstruováno, jaké pojmy, nástroje a argumenty byly využity. Autor se zaměřil na periodikum Rudé právo jako na ústřední tiskový orgán Ústředního výboru Komunistické strany Československa, zaujímající význačnou pozici v propagandistické činnosti KSČ. Jednalo se o ústřední tiskový orgán právě Komunistické strany.

Cíl práce byl naplněn zkoumáním článků, které byly ve vymezeném období publikovány, analýzou propagandy, která byla určena pro širokou veřejnost.

Komunistická propaganda byla pro potřeby práce rozdělena do několika kategorií, podle jejího obsahu. Provedeným výzkumem bylo zjištěno, že tvůrci procesu nejvíce rozpracovali obvinění v hospodářské a finanční oblasti, čímž se snažili využít ve společnosti již zakořeněných stereotypů o židovské menšině.

Přínosem práce je popis způsobu a metod, které byly využity při prezentaci tzv. „sionistického spiknutí“ veřejnosti. Byla provedena analýza toho, co bylo „sionistům“ kladeno za vinu a jakým způsobem toho měli údajně dosáhnout. Na základě těchto údajů je možné provést komparativní analýzu situace u zahraničních procesů, kde se také vyskytovalo obvinění ze sionismu, popřípadě komparovat přístup propagandy k židovské menšině v jiném období.

Práce je řešena v kontextu mezinárodní situace, která ovlivňovala proces se Slánským a spol. jak ze strany SSSR, tak ze strany Izraele a USA.

Abstract (in English):

This thesis is focused on describing the image of a zionists, which was used and presented to public by being published in Rudé právo during the time of the imprisonment of Rudolf Slánský. From 23.11.1951 to 3.12.1952 which was the day when he was executed. It deals with propaganda, which surrounded the trial. The goal of this thesis is to analyse how was the accusation of zionism constructed and what arguments were used. It was decided to use Rudé právo, as it held prominent position in the workings of propaganda of Communist party of Czechoslovakia. It was also the central press body of Communist party.

The main goal of thesis was achieved by researching the articles, which were published during the time author was focused on. The propaganda which was aimed to reach the wide public was analysed.

For the purposes of my paper, I divided the propaganda in several categories depending on its content. By that i determined that the creators of the trail and the accusations were mainly focused on accusations linked to finances and economy. By that they tried to use the long established stereotypes linked to jewish minority.

This thesis brings to the table description of the ways and methods that were used when presenting the “zionistic plot “ to the community. Specifically, what were the crimes of zionists and how they tried to reach their goals. Based on this data, one can execute comparative analysis of the situation in Czechoslovakia and in other countries where trials with accusations of zionism were held. Or comparison of the propaganda linked to jewish minority in different time could be performed.

This paper is regarded by the optics of the international situation that influenced the trial with Rudolf Slánský and his supposed group of plotters. That means from the of USSR, Israel and USA.

Obsah

1.0 Úvod.....	8
1.1 Základní východiska a postup práce.....	9
1.2 Prameny a literatura.....	10
2.0 Vymezení pojmu antisíonismus	12
2.1 Antisemitismus v Sovětském svazu	12
3.0 Mezinárodní situace v Palestině.....	18
4.0 Vztahy mezi Československem, britským mandátem Palestina, pozdějším státem Izrael v období 1945 a 1949.....	20
5.0 Cesta k procesu	25
6.0 Analýza propagandistických nástrojů v Rudém právu	29
7.0 Antisíonistická propaganda v období procesu s Rudolfem Slánským.....	33
7.1 Dělení antisíonistické propagandy.....	33
7.2 Jak funguje síonistická klika, proč síonisté?	36
7.3 Jak síonisté získali vliv v ČSR	39
7.4 Hospodářská a finanční činnost.....	43
7.5 Špionážní a obranná činnost.....	55
7.6 Slovensko.....	60
7.7 Chování ke spoluobčanům židovského původu a obraz státu Izrael v dobovém tisku	61
8.0 Závěr	63
9.0. Seznam použitých pramenů	67
10.0. Seznam použité literatury	67
11.0. Seznam internetových zdrojů:.....	72
12.0. Seznam zkratk:	73

1.0 Úvod

Při popisování situace židovského obyvatelstva ve střední Evropě v meziválečném období je vždy třeba zmínit postavení židovské minority v Československu. Židé zde měli možnost přihlásit se k národnosti židovské, kterou Československý stát uznával, ale také k národnosti české, německé a dalším¹. Jak uvádí Hillel Kieval ve své knize *Languages of community: The Jewish Experience in the Czech Lands*, v kontextu meziválečné středovýchodní Evropy, ústupky Československa směrem k židovskému nacionalismu byly v podstatě bezprecedentní.² Postava prezidenta Masaryka, a jeho postoj k židovskému nacionalismu, byl také vnímán velmi pozitivně. Jak Kieval zmiňuje, český národ viděl v židovské snaze o sebeurčení své minulé snahy o vlastní národní domovinu³.

Přestože se na území Československa v období okupace a po 2. světové válce objevily jisté projevy antisemitismu, jeho pověst státu, kde židovská komunita může bezpečně existovat, se upevnila. Československo se projevovalo jako jeden z nejvěrnějších pomocníků židovské snahy o národní domovinu, když dodávalo, ať už skrze Jewish Agency, nebo následně přímo státu Izrael zbraně, které byly životně důležité pro přežití státu.

O to větší šok a překvapení nastalo, když jen pár let po druhé světové válce se v Československu uskutečnil proces s Rudolfem Slánským a jeho "spikleneckým centrem", který Helaine Blumenthal ve své práci popisuje jako nejkřiklavější akt státem sponzorovaného antisemitismu⁴. Provinění, ze kterých se obvinění zodpovídali, byla mnohá, figuroval mezi nimi sionismus, buržoazní nacionalismus (židovský i slovenský), trockismus či titoismus. To, že se jednalo o obvinění, založená spíše na ideologických schématech, tehdy ovládajících myšlení komunistických špiček a podporována jenom střípky pravdy a vynucenými doznáními, než skutečnými důkazy, je známý fakt. I když se ve své práci snažím

---

¹ V případě zájmu o tuto problematiku prosím shlédněte publikaci ČAPKOVÁ, Kateřina., *Češi, Němci, Židé?: národní identita Židů v Čechách 1918 až 1938*. 2., přeprac. vyd. Praha: Paseka, 2013, 367 s. ISBN 978-80-7432-294-5.

² KIEVAL, Hillel J. *Languages of community: the Jewish experience in the Czech lands*. Berkeley: University of California Press, 2000, xi, 311 s. ISBN 05-202-1410-2. s.213.

³ KIEVAL, Hillel J. *Languages of community: the Jewish experience in the Czech lands*. Berkeley: University of California Press, 2000, xi, 311 s. ISBN 05-202-1410-2. s.214.

⁴ BLUMENTHAL, Helaine. *Communism on Trial: The Slansky Affair and Anti-Semitism in Post-WWII Europe*. [online]. [cit. 2015-08-03]. Dostupné z: http://iseees.berkeley.edu/working_papers s.3.

citovat dobovou propagandu tak, aby bylo jasné, že se s jejími pojmy a termíny neztotožňuji, přesto jsou v práci místa, kdy nemusí být tento odstup zřetelný. I v takových případech ovšem platí shora uvedené konstatování.

1.1 Základní východiska a postup práce

Propagandistická kampaň, která v té době probíhala v Československu, byla v mnohých ohledech jedinečná s ohledem na postavení Československa ve východním bloku. Přestože Sovětský svaz sám vedl procesy s představiteli židovské inteligence a procesy podobného rázu se objevily i v dalších státech sovětského bloku, sionismus zde nikdy nehrál hlavní roli.

Antisionistická kampaň, kterou vedla Komunistická strana Československa s pomocí sovětských poradců, byla již dříve rozebírána z mnoha úhlů, proto jsem se rozhodla pro detailnější analýzu propagandy, zveřejňované v Rudém právu v období, vymezeném zatčením Rudolfa Slánského dne 23. listopadu 1951 a jeho odsouzením o rok později, přesně 27. listopadu 1952, respektive jeho popravou 3. prosince téhož roku. Tedy v době, kdy Slánský byl zatčen, vyslýchán a souzen.

Rozhodla jsem se sledovat, jak v tomto období, Komunistická strana Československa pracovala s nálepkou „sionismu“, tedy jaké přívlastky obvinění dostávali pro potřeby dobové propagandy a také jakým způsobem byla konstruována jejich obvinění.

Na základě analýzy obsahu jednotlivých článků zkoumám dokládám, jakým způsobem dobová propaganda popisovala údajné zločiny „protistátního spikleneckého centra“, jak je vysvětlovala a jaké argumenty využívala při jejich prezentaci široké veřejnosti. Samotnou „sionistickou protistátní činnost“ jsem si tematicky rozdělila na několik oblastí působení. Abych uvedla čtenáře do problematiky a také do dobového myšlení, na začátku své práce jsem se soustředila na objasnění rozdílu mezi antisemitismem a sionismem.. Poté jsem pokračovala zkoumáním údajného fungování „sionistické kliky“ a způsobu, jakým získala vliv v Komunistické straně Československa. Nakonec jsem analyzovala již zmíněným vymezením oblastí údajného „působení sionistů v rámci vládního aparátu a v Komunistické straně Československa“.

Jak jsem již zmiňovala, i na území Československa došlo k několika projevům nenávisti vůči židovskému obyvatelstvu. Můžeme zmínit tzv. Hilsneriádu, holešovský incident, nebo pogrom v Topolčanech v roce 1945 a bratislavské události roku 1946. Tyto

události, přestože se udály v různou dobu a na odlišných částech republiky, měly jisté společné znaky. Jednalo se o projevy antisemitismu, které vycházely ze sporů, které jednotlivé oblasti trápily delší období. Jednalo se tedy o projevy mezilidských problémů, o antisemitské tendence, které se mezi lidem objevovaly a udržovaly velmi dlouho.

V případě procesu s Rudolfem Slánským šlo o antisemitismus, tentokrát zahalen do pláště antisionismu, který byl vyvolán uměle. Postupný proces jeho vytváření, kontrolovaný vedením KSČ, dovoloval vybrat si mezi Židy ty, které architekti procesu považovali za kádrově a původem nevhodné. Jednalo se o nástroj vládnoucí strany, která potřebovala ze svých interních důvodů zajistit jistý výsledek. V tomto případě ujistit moskevskou centrálu, že je vůči ní loajální, a že přesně podle způsobu ostatních zemí sovětského bloku, i ona očistila své řady od nevhodných a zrádných elementů.

1.2 Prameny a literatura

Tato práce je z větší části postavena na studiu periodika Rudé právo. Pro doplnění informací a také pro dotvoření obrazu o dobové mezinárodní situaci jsem využila práce několika známých autorů. Studie o vztazích Československa a Izraele od roku 1947 do roku 1953, kterou vypracoval Karel Kaplan, a kolektiv byla pro mou práci velmi přínosná.⁵ Zabývá se pomocí ze strany Československa vznikajícímu státu a následnou změnou situace, která vedla k ochlazení vzájemných vztahů. Práce je postavena na archivních dokumentech. Ty jsou také dostupné v další publikaci autorského kolegia pod názvem Československo a Izrael 1945-56, dokumenty.⁶

Další velmi zajímavou prací je kniha Karla Kaplana, Zpráva o zavraždění generálního tajemníka⁷. Ta se zabývá vnitropolitickou situací a politickými motivy, které vedli k vykonstruovaným monstr procesům v 50. letech. Primárně se zaměřuje na proces s Rudolfem Slánským, ale obsahuje informace i o situaci v dalších zemích, jako Maďarsko, Polsko, Bulharsko atd. Zabývá se také jejich vlivem na československý proces.

---

⁵ DUFEK, Jiří, ŠLOSAR, Vladimír a KAPLAN, Karel. Československo a Izrael v letech 1947-1953: studie. Praha: Doplněk, 1993. ISBN 8085765268.

⁶ DUFEK, Jiří, ŠLOSAR, Vladimír a KAPLAN, Karel. Československo a Izrael v letech 1947-1953: dokumenty. Praha: Doplněk, 1993. ISBN 8085765268. Praha, 1993.

⁷ KAPLAN, Karel. *Zpráva o zavraždění generálního tajemníka*. V ČSFR vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 1992, 303 s., [24] s. obr. příl. Archiv (Mladá fronta). ISBN 80-204-0269-1.

Pro vytvoření představy o mezinárodní situaci, která ovlivňovala vývoj procesu, jsem velmi ocenila knihu autora Laurenta Ruckera, *Stalin, Izrael a Židé*⁸. Tato práce dává čtenáři náhled na vztahy SSSR a oblasti Blízkého východu a také na situaci židovské menšiny v Sovětském Rusku.

Práci Martina Šromovského *Antisemitizmus v sovietských satelitoch pod zámienkou boja proti sionizmu a kozmopolitizmu 1948 – 1953*, dává nahlédnout do fungování aparátu a jeho vztahu k antisemitismu. Pracuje také se zahraničními procesy, kde se objevoval boj proti sionismu⁹, a poskytuje tak čtenáři přehled i o mezinárodních souvislostech.

---

⁸ RUCKER, Laurent. *Stalin, Izrael a Židé*. Vyd. 1. V Praze: Rybka Publishers, 2001, 313 s. ISBN 80-861-8253-3.

⁹ ŠROMOVSKÝ, Martin. *Antisemitizmus v sovietských satelitoch pod zámienkou boja proti sionizmu a kozmopolitizmu 1948 – 1953*. In: HRADECKÝ, Tomáš a Pavel BOŠTÍK. *České, slovenské a československé dějiny 20. století LX.* První vydání. Ústí nad Orlicí: Oftis, 2014. ISBN 978-80-7405-362-7.

2.0 Vymezení pojmu antisionismus

Tato práce se zabývá sionismem, respektive antisionismem. „Je proto nutné nejprve vysvětlit, o co se jedná a jaké rozdíly můžeme sledovat mezi antisionismem a antisemitismem. Antisemitismus je v jisté formě nástupce antijudaismu. Tato konkrétní forma xenofobie se nezaměřuje na náboženský aspekt ale na rasový původ. Antisemitismus se pro potřeby komunistického režimu (resp. pro přípravu politických procesů) využít nedal, poněvadž s sebou nesl stigma holocaustu a událostí druhé světové války. Judaismus byl v té době formálně jako náboženství povolen, nedalo se tedy proti němu oficiálně mnoho namítat. Pravděpodobně nejnebezpečnější novinkou, která se k antisionismu vázala, byla teorie světového spiknutí¹⁰. Podle té se sionisté snažili ovládnout světové hospodářství, obchod a další klíčové odvětví a vystupující jako vyvolený národ snažili se povyšovat nad národy ostatní.

Antisionismus na sebe v minulosti vázal mnoho různých významů. Pro potřeby této práce se dá využít definice Jany Svobodové: „*Antisionismus antisemického základu a podstaty je takové přesvědčení a projevy, které z principu odpírají právě židovskému lidu právo na sebeurčení a na vlastní nezávislý a suverénní stát*¹¹.“ Jednalo se tedy o snahu upřít židovskému národu jeho touhu po národní domovině, a v případě procesu s Rudolfem Slánským se jednalo o snahu popřít nároky Izraele na roli zástupce Židů na světě.

V komunistické verzi antisionismu hrál roli i tzv. „třídní původ“. Židé, jejichž původ byl vhodný, byli označováni za dělníky a socialistické bratry. Ti, jejichž původ byl odlišný, byli označováni za posluhovače imperialismu. Již zmíněná nálepka „sionismu“ byla využívána podle potřeb tvůrců procesu a sionisté byli vykreslováni jako vykořisťovatelé židovského dělnictva.

2.1 Antisemitismus v Sovětském svazu

„Antisemitismus [...] jako krajní podoba rasového šovinismu je nejnebezpečnějším pozůstatkem kanibalismu.“ Byla odpověď Stalina Jewish Telegraph Agency v roce 1931.

---

¹⁰ MESSADIÉ, Gerald. *Obecné dějiny antisemitismu: od starověku po dvacáté století*. Vyd. 1. Praha: Práh, 2000, 317 s. ISBN 80-725-2038-5, s. 10.

¹¹ SVOBODOVÁ, Jana. *Zdroje a projevy antisemitismu v českých zemích 1948-1992: Studie*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1994, 90 s. ISBN 80-852-7034-X, s. 13.

A dodal, že antisemité jsou podle zákonů SSSR odsuzováni k trestu smrti. Tato odpověď se ovšem dala očekávat, s ohledem na to, že Sovětský svaz se profiloval jako mnohonárodnostní stát, jehož revoluční internacionalismus zajišťoval všem menšinám stejná práva. Dalo by se tedy očekávat, že asimilovaná židovská komunita by měla prosperovat podle poměrů a možností Sovětského svazu.

V průběhu času došlo ke změně národnostní politiky Kremlu. Místo internacionalismu se objevuje dominance ruského etnika. Vzepjetí jeho nacionálních tendencí provázely vzrůstající antisemitismus mezi obyvatelstvem, ale i ze strany úřadů.¹²

Stalinův antisemitismus byl ovlivněn mnoha různými vlivy: spory s Jugoslávií, dynamikou vztahů s Izraelem a jeho samotným vznikem, ale i rolí USA ve světě a rozpoutáním studené války. Svou roli hrály také vnitřní faktory, jako spory uvnitř strany, nárůst židovského nacionalismu a mírou Stalinova vlastního odporu vůči Židům. V neposlední řadě byl ovlivněn i mocenskými kalkulacemi, tedy tím jak odhadoval výhodnost tohoto postupu pro něj, potažmo pro Sovětský svaz.

Protižidovské akce se postupně od byrokratických opatření, jako například zákaz činnosti nebo propuštění z práce, dostaly až k vyfabrikovaným procesům, v nichž docházelo k odhalování údajných špiónských, sionistických, podvratných židovských skupin.

Období Velké vlastenecké války, kdy se o osudu Sovětského svazu rozhodovalo v konfrontaci s nacistickým Německem se podepsalo i na zlepšení vztahů s židovskou menšinou. Roku 1942 byl ustaven Židovský antifašistický výbor (ŽAV), v čele se Solomonem Michoelsem. Za jeho založením byla snaha využít kontakty a aktivity, které by mohly sloužit ku prospěchu Sovětského svazu podobně, jako například rozhlasová konference sovětských židovských osobností, která podnítila finanční sbírky pro Rudou armádu.

Skutečná role ŽAV byla ovšem čistě propagandistická a její orientace byla směřována západním směrem. Což vyplývá i z vymezení její činnosti: „*ŽAV měl rozvíjet aktivitu trojím směrem: mobilizací židovského veřejného mínění a vytvořením antifašistických výborů v Anglii a ve Spojených Státech, vedením kampaní za sbírání peněžních fondů ve prospěch Rudé Armády a systematickou propagandou mezi zahraničními Židy.*“¹³

Její představitelé dokonce dostali od Molotova povolení při své cestě po Spojených státech Amerických jednat s místními sionistickými organizacemi ohledně finanční podpory

---

¹² ŠIMOVÁ, Kateřina. „Nejnebezpečnější pozůstatek kanibalismu“. *Stalinský antisemitismus v letech 1948 až 1953*. In: Acta Universitatis Carolinae Studia Territorialia Praha: Karolinum, 2013, XIII(4). ISSN 1213-4449, s.41

¹³ RUCKER, Laurent. *Stalin, Izrael a Židé*. Vyd. 1. V Praze: Rybka Publishers, 2001, 313 s. ISBN 80-861-8253-3, s. 156 – 157.

přesunu sovětských Židů na Krym.¹⁴ Tímto tahem si představitelé Sovětského svazu chtěli budovat image ochránce Židů, která by jim mohla vynést další podporu pro Sovětský svaz. Mimochodem, plán vytvoření židovské autonomie na Krymu, který ŽAV v únoru 1944 adresoval Stalinovi, byl nakonec zneužit jako hlavní důkaz o sionistickém spiknutí při procesu s Židovským antifašistickým výborem.

Po roce 1948 totiž ŽAV ztratil mezinárodní význam, a začal se více profilovat do nitra země, angažoval se v kulturní autonomii sovětských Židů. V té době ale už v Sovětském svazu odeznělo relativní uvolnění, spojené s vítězstvím ve Velké vlastenecké válce a naplno propukla kampaň proti tzv. kosmopolitismu, která měla jasný účel – potlačit jakékoli projevy liberalismu a samostatnosti mezi sovětskou inteligencí. Měla vyslat signál liberálnějším jedincům v propagandistické mašinérii strany a sovětská inteligence dostala také jasně najevo, že „*narušení ideové monolitnosti kulturního a náboženského života*“ nebude tolerováno.¹⁵

Podle Kateřiny Šimové tato kampaň také měla sloužit pro zakrytí likvidace židovské inteligence, které započalo roku 1949 a je známo jako „případ JAK“.¹⁶

ŽAV překonal několik pokusů rozpuštění, ta nejintenzivnější byla mezi roky 1946 a 1947. S ohledem na dění na Blízkém východě a na fakt, že Sovětský svaz už v podstatě podporoval židovskou autonomii dodávkami zbraní a i politicky, byla likvidace Výboru odložena.

Poznamenejme, že podpora rodícímu se židovskému státu nebyla motivována morálně nebo sympatiemi k židovskému nacionálnímu hnutí. Podpora Izraele znamenala pro SSSR možnost posílit vlastní vliv v oblasti, podkopat pozice Velké Británie, ale také to vedlo k tomu, že se USA museli věnovat situaci v regionu, kde proti sobě stáli dva protivníci, jejichž síly byly relativně vyrovnané, což mohlo vést ke konfliktu. Spojené státy se o konflikt Židů a Arabů přirozeně zajímaly a tím si SSSR zajistil klid pro své vlastní plány. Podpora rodícímu se židovskému státu byla tedy mocenský kalkul a v jeho rámci nebyla v zájmu SSSR ani likvidace ŽAV, která byla proto odložena.

Změnu v přístupu k židovské menšině ohlašovala vražda herce Solomona Michoelse, již zmiňovaného předsedy ŽAV v lednu 1948. Již v březnu se dostala do oběhu zpráva, napsanou soudruhem Abakumovem, ministrem vnitřní bezpečnosti, která kriminalizovala činnost ŽAV: „*představitelé Židovského antifašistického výboru jsou proaktivními*

---

¹⁴ Odkud by místní Tataři byli přesunuti jinam.

¹⁵ ŠIMOVÁ, Kateřina. *Odrodilci, zrádci, vrazi v bílých pláštích. Obraz "Žida" jako "nepřítele" v propagandě pozdního stalinismu*. Praha, 2012. Rigorózní práce. FSV UK, s. 48.

¹⁶ JAK, tedy Jevrejskij antifašistskij komitet. V českém překladu Židovský antifašistický výbor, tedy ŽAV.

americkými nacionalisty [...]provádějí nacionální politiku proti Sovětskému svazu.[...]S. M. Michoels byl dobře znám[...] jako aktivní nacionalista a [...]praporečník židovských nacionalistických kruhů.“¹⁷ Představitelé ŽAV byli obviněni, že navázali při cestě do Spojených států špionážní styky a celé obvinění se v podstatě, stejně jako u procesu se Slánským, skládalo ze špionáže a spiknutí se s židovskými agenty z imperialistického Západu.

Cesta Goldy Meirové, v té době zastávala funkci velvyslankyně Izraele, do Moskvy, vyvolala mezi sovětskou židovskou společností euforii, která vedla k manifestacím na podporu Izraele, a Židé se začali zajímat o možnost tam odcestovat. Reakce režimu v podobě přednáškových večerů ovšem spíše podnítila zájem, což vedlo k několika novinovým článkům, které vykreslovaly občany buržoazního státu Izrael, jakou poutníky, kteří ještě nenašli svou pravou vlast. Tato skutečnost, fakt že vliv Sovětského svazu na Blízkém východě byl spíše iluzorní a také Stalinova reakce na zájem sovětských Židů o Izrael, kterou nejlépe dokumentuje jeho nařízení Abakumovi: „*Sionistický nádor je třeba vyříznout!*“¹⁸, vedly k rozhodnutí ŽAV rozpustit ale: „*zatím nikoho nezatýkat.*“¹⁹ Zásah proti tomuto domnělému centru protisovětské činnosti měl dopad i do nejvyšších kruhů komunistické strany Sovětského svazu. Zatčena byla manželka Molotova Polina Žemčužina, již byly vytýkány úzké vazby na Meirovou i na zavražděného herce a tím pádem na celé ŽAV, a další osobnosti.²⁰

Stalin tuto kampaň následně z části utlumil, protože si nepřál, aby oslabila „protijugoslávské ostří procesů v zemích lidové demokracie.“²¹ A také proto, že mnoho vedoucích představitelů režimu mělo židovský původ a jejich odstranění by mohlo způsobit destabilizaci. Ve své knize „The forgotten friendship“ Arnold Krammer tuto situaci popisuje následovně: „*Kremel se vydal na cestu duální politiky, založené na faktu, že dobré vztahy se státem Izrael se jen těžko budou zachovávat, dokud nedojde k vyrovnání se se sionistickou*

---

¹⁷ RUCKER, Laurent. *Stalin, Izrael a Židé*. Vyd. 1. V Praze: Rybka Publishers, 2001, 313 s. ISBN 80-861-8253-3, s. 188.

¹⁸ STRÖBINGER, Rudolf. *Vražda generálního tajemníka: poslední Stalinův exemplární proces : soud s Rudolfem Slánským*. 2. vyd., v nakl. Petrov 1. vyd. Brno: Petrov, 1991, 110 s. Knižnice Lidové demokracie, sv. 1. ISBN 80-852-4726-7, s. 27.

¹⁹ ŠIMOVÁ, Kateřina. *Odrodilci, zrádci, vrazi v bílých pláštích. Obraz "Žida" jako "nepřítele" v propagandě pozdního stalinismu*. Praha, 2012. Rigorózní práce. FSV UK.s. 51.

²⁰ RUCKER, Laurent. *Stalin, Izrael a Židé*. Vyd. 1. V Praze: Rybka Publishers, 2001, 313 s. ISBN 80-861-8253-3, s. 192.

²¹ REIMAN, Michal. *Sovětská politika a sovětská vedení 1948-1953 : sovětský kontext procesů v zemích 'lidové demokracie'*. In: PERNES, J. - FOITZIK, J., ed. *Politické procesy v Československu po roce 1945 a 'případ Slánský'*. 1. vyd. Brno: Prius, 2005, s. 22-32. ISBN 80-7285-053-9, s. 26.

ideologií, na které je založen.“²² K tomu se vázala otázka, jak zdiskreditovat Izrael jako zdroj údajně zločinné ideologie sionismu, aniž by SSSR přišel o vliv v oblasti. Výsledkem tohoto přístupu byla politika, která nebyla namířena přímo proti Izraeli, který stále mohl využívat podporu SSSR, například na půdě OSN. Tao proizraelská politika měla svůj protiklad v antisionistických kampaních v Sovětském svazu a následně v jeho satelitech. Zde se projevila Stalinova paranoia, která mohla být také podpořena zvyšujícím se počtem průniků amerických letounů nad území ČSR²³ a působením rádia Svobodná Evropa, a jeho osobní nenávisť vůči Židům, které považoval za element nebezpečný pro jeho režim.²⁴

Vyostření mezinárodního napětí a komunisty vyprovokovaný konflikt v Koreji měl řadu důsledků i uvnitř SSSR a jeho satelitů. V ekonomické oblasti to znamenalo mj. zvýšení produkce těžkého průmyslu, oslabení výroby spotřebního zboží a zvyšování sociálního napětí ve společnosti. V rámci mocenského voje uvnitř jednotlivých komunistických stran, bylo třeba si vyjasnit pozice mezi členy nejvyššího vedení strany, . Stalin v tomto momentu využil antisemitskou kampaň ve formě tažení proti domnělému sionistickému spiknutí ve prospěch Západu, jako vhodný nástroj konfrontace se Západem i vnitrostranického boje. Jak uvádí Jan Foitzik, nejednalo se o reakci na rostoucí napětí mezi západem a východem, ale o aktivní vymezení se proti němu.²⁵ Vymyšlená situace akutního ohrožení nepřátelským centrem sloužila jako ventil tlaku, který se hromadil ve společnosti, ale také jako nástroj pro provedení personálních změn ve straně.

I když se v té době do případu vložily bezpečnostní složky v SSSR, proces s ŽAV neposkytl žádoucí výsledek. Obžalovaní se bránili obžalobě a dokumentace nebyla dostačující. Pravděpodobně proto také proces nakonec proběhl v utajení, přestože některé informace ohledně spojení státu Izrael a sionismu začaly být vyslovovány veřejně. Přitom režim stále pocítoval potřebu uvolnit tlak, dát veřejnosti obětího beránka, v ideálním případě zorganizovat monstr proces. Protijugoslávská karta v té době nebyla aktuální,

---

²² KRAMMER, Arnold. *The forgotten friendship: Israel and the Soviet Bloc, 1947-53*. Urbana: University of Illinois Press, 1974, x, 224 p. ISBN 02-520-0396-9, s. 127, vlastní překlad.

²³ RUCKER, Laurent. *Stalin, Izrael a Židé*. Vyd. 1. V Praze: Rybka Publishers, 2001, 313 s. ISBN 80-861-8253-3, s. 215-215.

²⁴ KRAMMER, Arnold. *The forgotten friendship: Israel and the Soviet Bloc, 1947-53*. Urbana: University of Illinois Press, 1974, x, 224 p. ISBN 02-520-0396-9, s. 130, vlastní překlad.

²⁵ FOITZIK, Jan. Souvislosti politických procesů ve střední a východní Evropě. In: PERNES, J. - FOITZIK, J., ed. *Politické procesy v Československu po roce 1945 a 'případ Slánský'*. 1. vyd. Brno: Prius, 2005, s. 11-21. ISBN 80-7285-053-9, s. 11-12.

poněvadž první kolo politických monstr procesů již bylo v zemích sovětského bloku²⁶ ukončeno. Z hlediska režimu bylo proto nutné, aby proces se Slánským byl doveden do dokonalosti, protože mohl dál impuls k rozvinutí antisemitismu také v SSSR.

Procesy se spikleneckými centry proběhly nejenom v SSSR, ale také v Rumunsku, Maďarsku, Polsku, Albánii a samozřejmě také v Československu.²⁷ V rumunském a polském případě se jednalo o obvinění z nacionalismu. Zatýkáni v těchto procesech proběhlo dříve, první obvinění se objevily již v roce 1948. Wladyslaw Gomulka, bývalý generální tajemník komunistické strany a předseda vlády v Polsku, byl následně znovu obviněn, tentokrát ze špatné kádrové politiky a také se objevilo obvinění ze spolupráce s Titem. Gomulka se dokázal obhájit a v roce 1955 byl propuštěn. Albánský proces se zaměřoval na titovskou Jugoslávii. Zatčení byli obviněni ze snahy spolčit se s Jugoslávií a odtrhnout Albánii od SSSR. První obvinění z sionismu se vyskytují u procesu s László Rajkem, který zastával před svým odvoláním post maďarského ministra zahraničních věcí.

Obžalovaní v procesu s Rajkem při výsleších jmenovali řadu „agentů“ činných v Československu, kteří byli zapleteni do údajného titovsko-jugoslávského spiknutí a měli umožnit odhalení „československého Rajka.“²⁸ Poradci, které si KSČ pozvala do Československa na pomoc s procesem, který byl po československé vládě vyžadován, tedy měli možnost využít materiály jak své vlastní výroby, tak argumenty pro propojení sionistického spiknutí i s dalšími buňkami.

Pokyn pro pražský proces přišel pravděpodobně z Moskvy, zahájení procesu se shoduje s průběhem procesu se ŽAV, a průběh vyšetřování byl obou případech velmi podobný – střídání zrychlení, průtahů, boj proti kosmopolitismu a rozšířený antisemitismus. Zásadním rozdílem bylo propagandistické využití. Proces s ŽAV byl tajný, zatímco Slánského proces byl vytvořen pro širokou veřejnost.

---

²⁶ REIMAN, Michal. Sovětská politika a sovětská vedení 1948-1953 : sovětský kontext procesů v zemích 'lidové demokracie'. In: PERNES, J. - FOITZIK, J., ed. Politické procesy v Československu po roce 1945 a 'případ Slánský'. 1. vyd. Brno: Prius, 2005, s. 22-32. ISBN 80-7285-053-9, s. 30.

²⁷ V případě zájmu o tuto problematiku viz ŠROMOVSKÝ, Martin., *Antisemitismus v sovietských satelitech pod zámienkou boja proti sionizmu a kozmopolitizmu 1948 – 1953*. In: HRADECKÝ, Tomáš a Pavel BOŠTÍK. *České, slovenské a československé dějiny 20. století IX.*. První vydání. Ústí nad Orlicí: Oftis, 2014. ISBN 978-80-7405-362-7.

²⁸ RUCKER, Laurent. *Stalin, Izrael a Židé*. Vyd. 1. V Praze: Rybka Publishers, 2001, 313 s. ISBN 80-861-8253-3, s. 200.

3.0 Mezinárodní situace v Palestině

Sovětský svaz se dlouhou dobu stavěl do pozice přítele, spojence státu Izrael. Jako důkaz pro takové tvrzení nám může posloužit projev na půdě OSN, podpora dovozu zbraní z jeho satelitů, nebo postoj SSSR v otázce Jeruzaléma. Přestože třecích ploch mezi státy postupně přibývalo, oba stále měly společné zájmy – oba státy měly problém s plánem vytvoření regionální obdoby NATO - bezpečnostní organizace na Blízkém Východě.²⁹

Sovětský svaz si přál nejenom získat vliv v oblasti, ale také podkopat vliv Velké Británie, jejíž tradiční sféra vlivu tato oblast byla. Ta se naopak snažila, aby se v oblasti začaly angažovat Spojené státy, poněvadž vnitropolitická situace ve Velké Británii neumožňovala vydržování mandátu Palestina. Izrael samotný se z počátku snažil profilovat co nejvíce neutrálně, poněvadž jeho přežití³⁰ stále bylo závislé na dodávkách zbraní. Ale oblast byla v hledáčku zájmu velmocí, a tak bylo třeba, aby se Izrael začal profilovat buď východním, nebo západním směrem, tedy jeho snaha o neutralitu nemohla mít dlouhého trvání.

Kreml vkládal naději do voleb, které měly proběhnout v Izraeli na konci ledna 1949. Přestože vítězství komunistické strany nebylo zcela reálné, Stalin doufal alespoň v koalici s dalšími levicovými stranami, například se stranou Mapam³¹, což by umožnilo Kremlu rozšířit svůj vliv v oblasti a moci postupovat velmi podobným způsobem, jakým byl použit v lidově demokratických státech ve východní Evropě.³² Tedy se v té době jednalo o oblast, kde se Stalin snažil rozšířit svou sféru vlivu.

Realita byla ovšem podstatně jiná – Komunistická Strana Izraele získala přibližně 4% hlasů, suverénní vítězství si odnesl David Ben Gurion a jeho pravicověji laděná strana Mapai³³. Ben Gurion se snažil nadále udržovat neutrální směr politiky, částečně také protože Stalin stále podporoval Izrael, přestože míra antisemitismu v Sovětském svazu stále stoupala. Tedy by jiným než přátelským projevem vůči Sovětskému Svazu mohl zhoršit situaci Židů v něm žijících.

---

²⁹ RUCKER, Laurent. *Stalin, Izrael a Židé*. Vyd. 1. V Praze: Rybka Publishers, 2001, 313 s. ISBN 80-861-8253-3, s. 122.

³⁰ V případě zájmu o tuto problematiku viz COLLINS, Larry a LAPIERRE, Dominique. *Ó Jeruzaléme!*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1998. ISBN 978-807-1062-950.

³¹ Členem této strany byl Mordechai Oren, který byl vyslýchán v rámci procesu se Slánským.

³² HABERMANN, Tomáš. *Československo a Izrael 1947-1949: léta přátelství*. Praha, 2011. Diplomová práce. Pedf UK, s. 98.

³³ Mapam získal 15% hlasů.

Izrael se snažil získat finanční podporu, a se žádostí oslovil jak USA, tak Sovětský svaz. Ale jeho žádost byla vyslyšena pouze ze strany Spojených Států Amerických, které mu na podzim 1949 poskytly půjčku 100 milionů dolarů. Kreml nakonec zamítl izraelskou žádost o půjčku, přestože mohla také pomoci s upadající obchodní výměnou mezi státy. V období 1948 a 1949 Izrael sice nakoupil za tři čtvrtě milionu dolarů u SSSR, ale ministerstvo zahraničí v rozhodnutí o zamítnutí úvěru uvedlo, že v podstatě úvěr, o který izraelská strana žádala, není pro SSSR přínosný, poněvadž Izrael nemůže SSSR nabídnout produkty, které by ho zajímaly a tak dluh splatit.³⁴ Sovětský velvyslanec si také stěžoval na články nepřátelské vůči SSSR, které se začaly objevovat v tisku. Tyto akce dohromady s informací o výcviku izraelských důstojníků v USA Kreml vyhodnotil jako závislost Izraele na Spojených státech.

Izrael, přestože mu proudila podpora ze strany USA, se snažil udržovat vztahy se Sovětským svazem, poněvadž otázka možnosti emigrace Židů z oblasti východního bloku byla pro Izrael velmi důležitá. Se zhoršujícími se vztahy mezi SSSR a Izraelem, který se čím dál tím víc přibližoval západním zemím, docházelo k tomu, že jeho strategický význam pro SSSR upadal. Svým postupem, který v podstatě zapříčinil znemožnění emigrace sovětských Židů³⁵ do Izraele a také omezení obchodní výměny, si pouze Sovětský svaz odstranil nástroje nátlaku na Izrael.

Zhoršení vztahů mezi Izraelem a SSSR bylo jistě ovlivněno mnoha faktory, ale jedním z nejzásadnějších byla již zmíněná dualistická politika³⁶ Kremlu. Odpor k sionismu, který byl potlačen vidinou zisku ze spojení s Izraelem, velmi brzy vyšel znovu na povrch, a v momentu, kdy obžaloba pražského procesu nemluvila pouze o obecném sionismu, ale o roli Izraele v záškodnických akcích, vztahy těchto dvou států se dostaly na bod mrazu.

---

³⁴ RUCKER, Laurent. *Stalin, Izrael a Židé*. Vyd. 1. V Praze: Rybka Publishers, 2001, 313 s. ISBN 80-861-8253-3, s. 136.

³⁵ V práci se vyskytují dva způsoby psaní velkých písmen v případě slova Žid. V citacích z pramenu se setkáváme s malým ž. Jinak se řídím současnými pravidly, tedy píší Ž velké.

³⁶ Mám na mysli Stalinovu dualistickou politiku vůči státu Izrael, kterou popisují v kapitole Antisemitismus Sovětského svazu.

4.0 Vztahy mezi Československem, britským mandátem Palestina, pozdějším státem Izrael v období 1945 a 1949

Pováleční představitelé Československa, například Jan Masaryk, Vladimír Clementis či Edvard Beneš byli stejně jako Tomáš Garrigue Masaryk nakloněni myšlence vzniku židovské národní domoviny na území Palestiny. Československý zástupce zasedal i ve zvláštním výboru OSN pro Palestinu, který vznikl na konci dubna 1947 a svým hlasováním pro také přispěl k přijetí rozhodnutí na rozdělení Palestiny mezi židovský a arabský stát, které v březnu vyslovil ve svém projevu sovětský delegát Andrej Gromyko, při hlasování ze dne 29. 11. 1947.³⁷

Díky tomuto projevu náklonnosti ze strany Moskvy se aktivizovali i českoslovenští komunisté, kteří se účastnili v srpnu roku 1947 schůze zástupců komunistických stran ve Varšavě. Podle poznámek Bedřicha Gemindera, vedoucího mezinárodního oddělení ÚV KSČ, byla na programu tohoto jednání Palestina a projednávala se i podpora státu Izrael. Konečné rozhodnutí ohledně pomoci, popřípadě s ohledem na hlasování, které mělo rozhodnout o konečné velikosti a skladbě nového státu, bylo pravděpodobně také ovlivněno agitací izraelských politiků u československé vlády. Mordechai Oren, levicový socialista, se takto snažil působit na Vladimíra Clementise³⁸, v té době člena ÚV KSČ, když trávil svou dovolenou v Tatrách. Tvrdil, že Izrael se jistě bude ubírat směrem pokrokového zřízení, což mělo být důsledkem boje proti Velké Británii.³⁹

Samotné vyhlášení státu Izrael, 14. 5. 1948⁴⁰, bylo přijato velmi pozitivně. Československo ho během 4 dnů uznalo a brzy byly navázány i oficiální diplomatické vztahy a 28. července se v Praze akreditoval velvyslanec státu Izrael Ehud Überall.⁴¹

Dodávky zbraní, které Československo poskytlo novému státu, byly velmi pravděpodobně jedním z faktorů, které mu pomohly s „přežitím“ první arabsko – izraelské

---

³⁷ ZÍDEK, Petr a SIEBER, Karel. *Československo a Blízký východ v letech 1948-1989*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2009, 394 s. ISBN 978-80-86506-76-0, s. 128.

³⁸ *Vladimír Clementis* [online]. TOTALITA. CZ. [cit. 2015-08-03]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/vysvetlivky/o_clementisv.php

³⁹ DUFEK, Jiří, ŠLOSAR, Vladimír a KAPLAN, Karel. *Československo a Izrael v letech 1947-1953: studie*. Praha: Doplněk, 1993. ISBN 8085765268, s. 11.

⁴⁰ Toto datum uvádí ZÍDEK, Petr a Karel SIEBER. *Československo a Blízký východ v letech 1948-1989*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2009, 394 s. ISBN 978-80-86506-76-0, V jiných publikacích najdeme také datum 15. 5. 1948.

⁴¹ Ehud Überall, také je možno najít tuto osobu pod příjmením Avriel.

války, která byla započata několik hodin po vyhlášení státu Izrael Davidem Ben Gurionem, vpádem spojených arabských vojsk na území státu. Pomoc byla o to markantnější, neboť v té době bylo nad oblastí vyhlášeno embargo na dovoz zbraní na území Palestiny Radou bezpečnosti OSN. Dodávky armádního materiálu započaly již v březnu roku 1948 a pokračovaly do roku 1949.⁴² Nejednalo se pouze o dodávky zboží, Československo školilo pro Izrael také piloty, parašutisty a další vojenský personál, ale také o konečné odmítnutí dodávek vojenského materiálu arabským zemím, válčícím proti Izraeli. Toto rozhodnutí bylo pravděpodobně ovlivněno postojem sovětské strany. Ta zajistila československému vedení politickou ochranu. Na dotaz, zda Moskva nemá námitky proti výrobě či vývozu zbraní do druhých zemí, přišla odpověď, která tuto činnost povolovala u států, kde neexistovaly politické překážky.⁴³ Pro židovskou část mandátu Palestina byla vytvořena výjimka. Zbraně pro ně dodávané nemusely být objednány vládami států jako v jiném případě. Sovětský svaz tedy podporoval československou stranu v této činnosti a intervenoval proti prodeji československých zbraní arabské straně.⁴⁴

Přátelský postoj československé strany podtrhují i aktivity jako vznik československo – izraelského svazu přátelství v roce 1948, který měl oficiálně podporovat v činnosti komunistickou stranu Izraele a nebráněný odchod Židů do Palestiny, který byl možný až do května až června 1949⁴⁵ nebo odsouzení pogromů a dalších projevů antisemitismu. Velmi pozitivně byla hodnocena i pomoc při transferech Židů, kteří z různých důvodů opouštěli své domoviny (např. Polsko, Maďarsko, Rumunsko). Československá vláda na přesídlení těchto osob na západ spolupracovala, ale i tato pomoc měla své limity. Problémem bylo setrvání židovských příchozích na území ČSR, v případě, že je západní státy odmítly přijmout. Jak podotkl Zdeněk Fierlinger, předseda Československé sociální demokracie, při zasedání vlády 26. 7. 1946 : „*Bylo by velikým nebezpečím pro klidný vývoj u nás, kdyby nějací tito lidé měli zůstat. Jsou velice vynalézaví a vznikly by určitě značné komplikace.*“⁴⁶

---

⁴² V případě zájmu o tuto problematiku viz DUFEK, Jiří, ŠLOSAR, Vladimír a KAPLAN, Karel.

Československo a Izrael v letech 1947-1953: studie. Praha: Doplněk, 1993. ISBN 8085765268.

⁴³ Tamtéž, s. 40.

⁴⁴ RUCKER, Laurent. *Stalin, Izrael a Židé.* Vyd. 1. V Praze: Rybka Publishers, 2001, 313 s. ISBN 80-861-8253-3, s. 99-100.

⁴⁵ ZÍDEK, Petr a Karel SIEBER. *Československo a Blízký východ v letech 1948-1989.* Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2009, 394 s. ISBN 978-80-86506-76-0, s. 130.

⁴⁶ DUFEK, Jiří, ŠLOSAR, Vladimír a KAPLAN, Karel. *Československo a Izrael v letech 1947-1953: studie.* Praha: Doplněk, 1993. ISBN 8085765268, s. 17.

Od počátku, jak zmiňuje Karel Kaplan, bylo toto přátelství poznamenáno vznikající bipolaritou světa a tím pádem mocenskými spory na Blízkém východě. Ale také jistou nedůvěrou a otázkou výhodnosti pro každou ze zúčastněných stran – 16. 8. 1946 na zasedání vlády Hubert Ripka, v té době ministr zahraničního obchodu ČSR, podotkl, že je nutno postupovat velmi opatrně, poněvadž „*potřebujeme podporu amerických Židů při jednání o kreditech v Americe.*“⁴⁷

V Československu fungovala řada sionistických organizací, přestože židovská komunita nebyla nijak početná. O to více byla ovšem politicky diferencovaná. Zpočátku se názorové rozdíly mezi nimi ubíraly směrem zápasu o vlastní stát, po jeho vzniku bylo hlavním tématem jeho politické zaměření. Také zde byly činné i organizace zahraniční, například Šternova skupina a Irgun, jejichž činnost byla monitorována bezpečnostními složkami státu. Sionismus byl velmi často, a po únoru 1948 ještě častěji dělen na levicový a pravicový, popřípadě kapitalistický a socialistický. Irgun, Šternova skupina byli označováni jako pravicový, tedy kapitalistický sionismus. Ve spojení s nimi se velmi často připomínal také fašismus. Boj proti sionismu se tedy nejdříve orientoval pravicovým směrem, po únoru 1948 se rozšířil na boj proti sionismu vůbec.

Komunisté se snažili i před únorem 1948 získat co největší vliv při operacích jako byla vojenská pomoc Izraeli⁴⁸ a vystěhování Židů, které ovládaly právě sionistické organizace, jmenovitě Palestinský úřad a jeho nástupce velvyslanectví státu Izrael. Dokonce došlo k vytvoření komise ÚV KSČ pro židovské záležitosti, která měla za úkol: „*sledovat židovské záležitosti a zajišťovat paralyzování sionistického vlivu v jednotlivých institucích a organizacích.*“⁴⁹ Působila při mezinárodním oddělení ÚV KSČ, které řídil Bedřich Geminder. Nebyla ovšem úspěšná v infiltraci a tak brzy po únoru vyvstala snaha sledované organizace přímo zakázat, a tím ovládnout „*sionistické ústředí.*“⁵⁰

Od konce druhé světové války až po rok 1949 byly vztahy mezi Izraelem a Československem přátelské, také díky oboustranným ekonomickým zájmům. Izrael měl zájem nejenom o vojenský materiál, ale i o průmyslovou spolupráci. V tomto momentu se začínají objevovat akce, které posloužily jako argumenty při procesu s protistátním spikleneckým centrem. Firma Koh – I – Noor se měla podílet na výstavbě závodu v Izraeli a

---

⁴⁷ Tamtéž s. 17.

⁴⁸ Používám termín Izrael, přestože stát Izrael vznikl až v květnu 1948. Mám na mysli představitele budoucího státu, kteří fungovali na území tehdejšího britského mandátu Palestina a organizovali tam vojenské akce.

⁴⁹ DUFEK, Jiří, ŠLOSAR, Vladimír a KAPLAN, Karel. *Československo a Izrael v letech 1947-1953: studie.* Praha: Doplněk, 1993. ISBN 8085765268., s. 20.

⁵⁰ Tamtéž, s. 20.

také se objevila snaha izraelských diplomatů zlomit „bojkot československého zboží v Americe⁵¹“. Z vděčnosti za vojenskou pomoc Izraeli měli židovští obyvatelé Ameriky nakupovat zboží ČSR výroby, aby Československo získalo dolary a devizy, kterých mělo nedostatek, pro nákup surovin. Toto bylo známo jako akce “Überall“.

Dobré vztahy, které mezi sebou státy navázaly, začaly být s polovinou roku 1948 ovlivňovány postupem komunistů proti sionismu. Přestávali rozlišovat mezi sionisty, a nakonec celou ideologii označili za „reakční politický směr“.⁵² Změna orientace byla jasně vidět v pozdějším zatčení Mordechaie Orena, izraelského levicového politika, člena strany Mapam a Šimona Orensteina, izraelského obchodního přídělence⁵³ v listopadu a prosinci roku 1951, jejich mučení a vynucená doznání, která sloužila jako argumenty pro výrobu procesu.

Na podzim roku 1948 byl založen Svaz československo – izraelského přátelství za spolupráce mezinárodního oddělení ÚV KSČ a ministerstva informací⁵⁴. Jeho oficiální činností bylo posilování vztahů s Izraelem. Ze zápisu porady mezinárodního oddělení ÚV KSČ ze dne 16. 9. 1948 je jasné, že strategie postupu proti sionismu již byla rozhodnuta. Členové svazu nebyli schopni prokázat výsledky v eliminaci vlivu sionistických organizací, a tak je, podobně jako předtím komise ÚV KSČ, chtěla zakázat.

Kontrola se nevyhnula ani organizaci JOINT⁵⁵, která přerozdělovala finance přeživším a nemohoucím Židům. JOINT byl obviňován z devizových úniků a také figuroval v argumentech obžaloby při procesu se Slánského skupinou.

Dalším aspektem, který ovlivňoval československo – izraelské vztahy, byla obchodní dohoda. Jednání o ní se brzy zastavily, poněvadž požadavky jednajících stran byly velmi rozdílné hlavně v otázce uhrazení zboží zakoupeného v ČSR izraelskou stranou, tedy o takzvané transferové kvótě. Izraelská strana zpočátku nabízela zvýšení nákupu v Československu, ale s podmínkou, že 50% objemu bude placeno z majetku zde zanechaného imigranty a zbytek ve valutách. Československá strana toto odmítla, její maximum totiž bylo 20%. Jednání byla tedy přerušena. Ani ústupky ze strany Izraele nepomohly, poněvadž českoslovenští zástupci spojovali otázku obchodní dohody s přistěhovalectvím, tedy dokud nebude obchodní dohoda, nebude povolen odchod do Izraele

---

⁵¹ Tamtéž, s. 22.

⁵² Tamtéž, s. 20.

⁵³ ZÍDEK, Petr a SIEBER, Karel. *Československo a Blízký východ v letech 1948-1989*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2009, 394 s. ISBN 978-80-86506-76-0, s. 131-132.

⁵⁴ DUFEK, Jiří, ŠLOSAR, Vladimír a KAPLAN, Karel. *Československo a Izrael v letech 1947-1953: studie*. Praha: Doplněk, 1993. ISBN 8085765268, s. 21.

⁵⁵ Také American Joint distribution committee.

dalším zájemcům. Na tuto politiku Izrael odpověděl přerušáním vydávání dovozních povolení, což poškozovalo československé obchodníky. Důsledkem těchto sporů byl propad objemu obchodu o více než polovinu. Nakonec byla dohoda podepsána 20. března 1950 a jednalo se spíše o vítězství československé strany, která získala 17% transferovou kvótu. Neústupnost, která byla jasná z jednání s izraelskou delegací, byla znakem změny postoje k Izraeli. Nově byl považován za kapitalistický stát, kterému nemělo být ustupováno. I přes podepsání obchodní smlouvy ovšem ke zlepšení vztahů nedošlo. Smlouva nebyla naplněna mimo jiné proto, že v roce 1949 Rada RVHP rozhodla o nemožnosti dovážet jisté výrobky do kapitalistických zemí, a právě o ně měl Izrael zájem.⁵⁶

Tento obchod, který nebyl uskutečněn, se ovšem také stal argumentem v obžalobě proti údajnému spikleneckému centru jako jeden z nástrojů okrádání Československého státu a podryvání výstavby socialismu v celém východním bloku. Snaha o kooperaci byla vystřídána snahou vypořádat společné dluhy už v lednu 1951. Spory, které probíhaly mezi oběma státy, se týkaly možnosti migrace československých občanů do Izraele, propuštění obou vězněných Izraelců a také procesu se údajným spikleneckým centrem, který následoval.

Ten znemožnil rozvoj vztahů s Československem, protože to byly právě dobré vztahy s Izraelem, které byly odsouzeny v monstr procesy společně se čtrnácti obžalovanými na důkaz politického obratu, který Sovětský svaz a jeho spojenci provedli.⁵⁷

---

⁵⁶ DUFEK, Jiří, ŠLOSAR, Vladimír a KAPLAN, Karel. Československo a Izrael v letech 1947-1953: studie. Praha: Doplněk, 1993. ISBN 8085765268, s. 97.

⁵⁷ Tamtéž, s. 102.

5.0 Cesta k procesu

„Titoismus“, tedy politika, kterou představoval jugoslávský prezident Tito, byla politika nezávislosti na SSSR.⁵⁸ Tím se Tito stal pro Kreml neoblíbenou osobou, poněvadž tato situace znamenala oslabení Stalinovy kontroly nad východním blokem.⁵⁹ Českoslovenští představitelé rozvázali s Jugoslávií styky již v roce 1949. Ve své činnosti následovali postup Sovětského svazu. Z imperialistického spiknutí Spojených států a Jugoslávie byl obviněn maďarský ministr zahraničních věcí László Rajka. V jeho procesu sionismus nehrál „hlavní roli“, ale zaměřoval se více na titoismus a imperialismus, přestože antisionismus byl zmíněn v obžalobě. Jak uvádí Laurent Rucker, není jisté, zda se v maďarském případě jednalo o import, nebo antisionistický osten procesu byl zapříčiněn vlastní iniciativou.⁶⁰

Navázanost maďarského a československého prostředí započala zatčením Noela Fielda a Gejzy Pavlíka, kteří oba vypovídali v Rajkově procesu, z něhož nakonec vzešel seznam 60 československých komunistů, kteří byli do americko-jugoslávského spiknutí zapleteni. Jinými slovy mělo Československo také odhalit svou spikleneckou skupinu. Maďarští představitelé sledovali postup v Československu, a po čase museli konstatovat, že místní soudruzi jsou málo bdělí a že jejich činnost není dostačující.⁶¹ Následně se přidal i tlak Moskvy nalézt vnitřního nepřítele, a tak začalo docházet k prvním zatčením v listopadu 1949. Jednalo se o náměstka ministra zahraničního obchodu Evžena Löbla a další regionální funkcionáře.

Tato zatčení pravděpodobně již ovlivnil příjezd sovětských poradců, které si Klement Gottwald stejně jako Rudolf Slánský vyžádal, poněvadž se osvědčili v Rajkově případu. Gottwald i Slánský pociťovali tlak jak z Kremlu, tak z Polska a Maďarska, aby vykázali výsledky. Jejich váhavost či opatrnost by mohla být vykládána jako snaha chránit agenty nebo

---

⁵⁸ V případě zájmu o tuto problematiku viz VOJTĚCHOVSKÝ, Ondřej. Z Prahy proti Titovi!: jugoslávská prosovětská emigrace v Československu. Vyd. 1. V Praze: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2012, 695 s. ISBN 978-80-7308-428-8, nebo GREGOVIC, Danil. Tak skončila Jugoslavie. 1. vyd. Praha: Orbis, 1944, 207 s., [12] s. obr. příl.

⁵⁹ *Josip Broz TITO: Titův rozkol se Stalinem* [online]. PAVEL ZVĚŘINA. [cit. 2015-08-03]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/vysvetlivky/o_titoj_rozkol.php

⁶⁰ RUCKER, Laurent. *Stalin, Izrael a Židé*. Vyd. 1. V Praze: Rybka Publishers, 2001, 313 s. ISBN 80-861-8253-3, s. 201.

⁶¹ Tamtéž, s. 202.

ukazovat na jejich spolupráci s nimi. V říjnu roku 1949 dorazili Lichačov a Makarov⁶², tedy první dva sovětské poradci. Na jejich pokyn došlo k zřízení referátu Státní bezpečnosti pro vyhledávání nepřátel ve straně. Na přelomu roku 1949 a 1950 se chod tohoto nového orgánu ustálil, s komunistickými institucemi spolupráce přerušena nebyla, docházelo totiž k pravidelné výměně udání, podnětů a materiálů k výsledku.⁶³ Jejich zájem se soustředil na takzvanou „londýnskou skupinu“⁶⁴, konkrétně na Vladimíra Clementise, který byl zatčen v lednu roku 1950.

I přes vytvoření systému a pokrok při zatýkání se již zmínění sovětské poradci nemohli vykázat dostatečně reprezentativním výsledkem – ani po půl roce nebyl proces na obzoru a tak došlo k jejich výměně na jaře roku 1950. Na místo dvou jich tentokrát dorazilo dvacet v čele s Vladimírem A. Bojarským, jehož přístup k problematice sionismu se dá ilustrovat citátem: „Každý žid je sionista a každý sionista je špion!“⁶⁵ Clementis, který do té doby byl hlavním kandidátem na vlastní soudní proces, ovšem nevyhovoval podmínkám, které bylo třeba splnit. Mohl být sice obviněn ze spolupráce s Rajkem a z podněcování slovenského nacionalismu, ale to nebylo pro vyšetřovatele dostačující obvinění. Proto se jejich zájem obrátil na Ottu Šlinga, který byl zatčen v říjnu 1950. Jeho židovský původ mohl naznačovat, že linie procesu se začala obracet k linii antisionismu. Výsledkové metody měly Ottu Šlinga donutit přiznat svou roli v „protistátním spikleneckém centru“, ale jeho neoblomnost, vytrvalost a snaha odvolat i sebemenší pochybení, které z něj bylo vymámeno při výsledku společně s blamováním a udáváním jen regionálních komunistů se vyšetřovatelům nehodilo pro potřeby monstrprocesu.⁶⁶

Od počátku roku 1951 se již pracovalo s verzí procesu, která stavěla Československo do pozice oběti sionisticko – imperialistického spiknutí, jehož hlavou již byl Rudolf Slánský, přestože již předtím došlo k zatčení Vladimíra Clementise, Artura Londona, Karla Švába, Bedřicha Reicina. Proč právě Slánský? Tomu, že volba padla na něj, pravděpodobně svědčil

---

⁶² KAPLAN, Karel. *Zpráva o zavraždění generálního tajemníka*. V ČSFR vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 1992, 303 s., [24] s. obr. příl. Archiv (Mladá fronta). ISBN 80-204-0269-1, s. 67.

⁶³ Tamtéž, s. 71.

⁶⁴ Tamtéž, s. 73.

⁶⁵ ŠMOK, Martin, *Každý žid je sionista a každý sionista je špion!: Příběh distribuce sociálních podpor* [online]. [cit. 2015-08-03]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/pamet-dejiny/pad1104/029-039.pdf>

⁶⁶ KAPLAN, Karel. *Zpráva o zavraždění generálního tajemníka*. V ČSFR vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 1992, 303 s., [24] s. obr. příl. Archiv (Mladá fronta). ISBN 80-204-0269-1, s. 107.

jeho židovský původ,⁶⁷ fakt, že sovětští vyšetřovatelé navrhli najít “vedoucího“ spiklenecké skupiny na vyšším postu, než který zastával Šling, a také fakt, že již delší dobu byl v hledáčku Kremlu, jak uvádí Karel Kaplan ve své práci *Zpráva o zavraždění generálního tajemníka*.⁶⁸

V lednu 1951 se v Moskvě konala důležitá porada, které se Slánský účastnil, ale jeho příspěvky měly být na žádost Molotova předneseny jiným zástupcem ČSR. Už měsíc poté bylo rozhodnuto o odstranění Slánského v rámci koncepce „velkého spiknutí“.⁶⁹ Následně se rozběhl kolotoč prověřování, šetření a dalších výslechů, které by Slánského usvědčily. Dne 21. července 1951 Gottwald obdržel od Stalina dopis ve znění: „*Dostali jsme usvědčující materiály o soudruhu Slánském a soudruhu Geminderovi. Považujeme materiály za nedostatečné a myslíme, že zde není žádný důvod k obvinění. Domníváme se, že nelze jen na základě udání známých pachatelů dělat závěry, je třeba faktů, které taková udání potvrzují.*“⁷⁰ Gottwald tuto zprávu pochopil tak, že v podstatě Slánský byl shledán nevinným a záhy poté, co v tomto duchu poslal Stalinovi zprávu, byl Gottwald odvolán do Moskvy pro detailnější projednání problematiky.

Výsledkem bylo odvolání Slánského. Jeho pravomoci převzal prezident Gottwald. Ten s ním také omezil styky, přestože s ním do té doby udržoval přátelské styky a dokonce ho učinil jediným člověkem, který ze strany měl přístup k jeho zdravotním záznamům.

Slánský byl 24. listopadu 1951 ve večerních hodinách zatčen. Oficiálně z důvodu přípravy na útěk do Izraele. Proces, jehož byl ústřední postavou, se konal s ročním zpožděním a výsledkem bylo bezprecedentní odhalení sionistického spiknutí, které se pokusilo vytrhnout Československo z bratrské náruče Sovětského svazu.⁷¹ Slánský a další obžalovaní byli odsouzeni po týden trvajícím procesu a ti, kteří byli odsouzeni k smrti, byli zavražděni na začátku prosince téhož roku.

Proces, který byl dokumentován pro širokou veřejnost, se velmi silně zaměřoval na podtrhnutí role státu Izrael v sionistickém spiknutí. Antisemitské tendence se postupně začaly překlápět do více antisionistických, kdy u každého jména bylo primárně zjišťováno, zda se nejedná o Žida, jestli se nemohlo stát, že Židem je, ale změnil si jméno, a pokud někoho

---

⁶⁷ YEGAR, Moshe. *Československo, sionismus, Izrael: historie vzájemných vztahů*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1997, 235 s., [16] s. il. na příl. ISBN 80-718-7087-0, s. 134–135.

⁶⁸ KAPLAN, Karel. *Zpráva o zavraždění generálního tajemníka*. V ČSFR vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 1992, 303 s., [24] s. obr. příl. Archiv (Mladá fronta). ISBN 80-204-0269-1, s. 108.

⁶⁹ Tamtéž, s. 131.

⁷⁰ Tamtéž, s. 137.

⁷¹ I. O odhalení a zneškodnění protistátního spikleneckého centra, *Rudé právo*, 17. 12. 1952, roč. 33, č. 337, s. 1.

identifikovali jako Žida, před jeho jméno bylo napsáno slovo „sionista“.⁷² Slova jako Žid, židovský byla nahrazena termíny sionista, sionistický. Ze strany KSČ se tedy jednalo o snahu vymezit se proti části židovské menšiny, která splňovala jistá kritéria. Nejednalo se o antisemitismus, protože šlo o potírání „sionistického spikleneckého centra“, které škodilo lidové demokracii. V Sovětském svazu byla taktika stejná: „*Ostatně také v SSSR je používání slova Žid zakázáno. Mluví se o hebrejcích. [...]Má rozkaz používat slovo sionistický, a to je vše.*“⁷³ Pro dokreslení hloubky sionistické infiltrace KSČ u každého z obviněných byl uveden jeho původ. Takto došlo k vytvoření cizího elementu židovské národnosti, která se provinila podle obžaloby na straně jedné, a na druhé stáli Češi a Slováci.

Státní bezpečnost se rozhodla zaplést Izrael do obvinění co nejlépe, a tak došlo k zatčení dvou občanů Izraele, Mordechaie Orena, izraelského levicového politika, člena strany Mapam a Šimona Orensteina, izraelského obchodního přídělence. Oren údajně sloužil jako spojka mezi sionistickým a titoistickým elementem procesu a Orenstein měl svědčit o provázanosti Izraele a USA. Antisemitismus, který se začal v souvislosti se Slánského procesem objevovat, přivedl Gottwalda k tomu, že jeho ukončení uvedl na pravou míru poměr mezi sionismem a antisemitismem. Bylo třeba vysvětlit, že každý Žid nemusí být sionista, že mnozí z nich jsou správného kádrového původu a že antisemitismus jako takový je již překonaný.

---

⁷² RUCKER, Laurent. *Stalin, Izrael a Židé*. Vyd. 1. V Praze: Rybka Publishers, 2001, 313 s. ISBN 80-861-8253-3, s. 205.

⁷³ Tamtéž s. 205.

6.0 Analýza propagandistických nástrojů v Rudém právu

Zde bych se ráda ohlédla za metodami, které byly využívány v Rudém právu ve sledovaném období.

Vzhledem k tomu, že sledované pokrývá více než rok článků, většina zdrojů pro výzkum se nacházela v období trvání samotného procesu, tedy od 20. - 27. listopadu, respektive od 21. - 28. listopadu 1952. Rudé právo totiž referovalo o událostech následující den a také v době trvání Celostátní konference Komunistické strany Československé od 16. - 18. prosince 1952, a byly to články z těchto období, které obsahovaly nejnositelnější příspěvky k otázce sionismu. Z tohoto důvodu se zaměřím na rozbor nástrojů propagandy využité pro prezentaci procesu veřejnosti na tyto dvě období.

Poněvadž se jednalo o téma pro společnost velmi palčivé, není překvapivé, že se navyšoval počet stran, na kterých byl tento případ rozebírán. Standardní vydání Rudého práva se obvykle pohybovalo na 4 stranách s tím, že přibližně jednou za měsíc se počet stran zvyšoval. Za trvání procesu se počet stran pohyboval mezi 6 až 8, stejně tak v době prosincové konference.

Ústřední tiskový orgán Komunistické strany Československa věnoval medializaci tohoto procesu velký prostor. První strana obvykle obsahovala titulek ve větším písmu, čímž snadno upoutal pozornost. Obsah čísla hlásal, zda se toto vydání věnuje procesu, obžalobě nebo rozsudku se spikleneckým centrem a v pravém horním rohu, kde se v neprocesních vydáních Rudého práva nacházelo stručné shrnutí jednotlivého čísla, byly uvedeny informace o identitě obžalovaných, jejich obvinění bylo v tom konkrétním čísle rozebíráno. Následovalo shrnutí událostí minulých dnů, které, přestože nepřinášelo žádné nové informace, utvrzovalo čtenáře v přesvědčení, že spiklenecké centrum si zaslouží tresty, které pro ně byly následně navrženy. Jednalo se tedy o projev snahy učinit proces pro běžného čtenáře všudypřítomným, poněvadž ať otevřel Rudé právo kdekoli, popřípadě pokud se jen podíval na úvodní stranu, vždy tam proces nebo jeho obsah figuroval.

Text samotný byl obvykle vytištěn v jednom stylu písma. V případě nadpisů tomu ovšem tak nebylo. Články, pojednávající o zločinech spikleneckého centra, měly obvykle nadpisy s prvními písmeny vyvedenými v tučných a větších písmenech, což opět mělo vést k upoutání pozornosti čtenáře. Některé nadpisy jsou dokonce vyvedeny pouze ve velkých písmenech, znázorňující důležitost článku. Tato grafická úprava měla pravděpodobně zprostředkovat čtenáři zlobu a pohoršení autora. Jako příklad mohu uvést titulní stranu z 21. listopadu, popřípadě z 24. listopadu 1952. Můžeme se také setkat s využitím tučného stylu

písma i v samotném tělu článku. Při výpovědích se tento styl využívá pro rozlišení rolí vypovídacího: obviněného či předsedy, tedy žalobce. Ale v některých doprovodných člancích můžeme vidět využití tučného stylu na zdůraznění informace v tomto článku. Je to využíváno jen velmi sporadicky, pravděpodobně bez jasněji vymezených pravidel, tedy na libovůli editora, který tento styl využil například pro zvýraznění slov soudruha Stalina o rasovém šovinismu.⁷⁴

. Kromě informací o samotném procesu Rudé právo tisklo dopisy od dělníků ze závodů, popřípadě od jiných kategorií spoluobčanů Tyto dopisy byly využívány pro utvrzení čtenáře v jeho rozhořčení vůči Slánskému a jeho centru a také jako nástroj legitimizace postupu soudu. Také se jednalo o nástroj, který měl čtenáře utvrdit v naději, že se vše napraví. Přestože spiklenecké centrum a jeho činnost uvrhla stát do problémů, dělníci slíbili, že budou pracovat pilněji a napraví napáchané škody a že se bude blýskat na lepší časy.

Dalším typem dopisů, které byly otiskovány v Rudém právu v souvislosti s procesem, byly vzkazy rodin obžalovaných pro potřeby procesu. Jednalo se o další z nástrojů, které byly využity producenty procesu pro naprosté ponížení a znelidštění obžalovaných, kterých se pro potřeby propagandy měla zřít jejich vlastní rodina. Není v náplni mé práce zkoumat, zda a kolik z publikovaného obsahu bylo či nebylo paděláno. Jestli byly dopisy psány pod hrozbou špatného zacházení, popřípadě před nabídkou lepšího zajištění. Faktem je, že se nesporně jednalo o jeden z nástrojů, jak dále dehumanizovat obviněné, kterých se pro jejich “zrůdné činy“ zřekli i jejich nejbližší.

Samotný text článků, popřípadě výpovědí obžalovaných byl obvykle členěn na odstavce. Pokud se jednalo o text většího významu jako například závěrečná řeč prokurátora Urválka nebo výpověď Rudolfa Slánského jednotlivé odstavce byly opatřeny podnadpisem pro ujasnění tématu jejich obsahu. Mezi další nástroje, které autoři textů využívali, bylo vytvoření „nálepek“ pro některé členy spikleneckého centra, což mělo usnadnit jejich zařazení a ujasnit jejich provinění a jasněji definovat role v procesu.

Toto můžeme velmi často vidět v momentech, kdy se v Rudém právu pojednává o prezidentu Gottwaldovi. Zlý Slánský, slovenský buržoazní nacionalista Clementis, Fischl či Geminder byli sionisté⁷⁵, případně byli označeni jinými negativními nálepkami. Hodný Gottwald či Stalin je vyobrazen jako pozitivní postava, která pomůže lidu, aby mu bylo lépe, a který si zaslouží lásku a věrnost jeho lidu. Protiklad zrádné postavy Rudolfa Slánského

---

⁷⁴ Sionismus – nástroj amerických imperialistů, Rudé právo, 24. 11. 1952, roč. 33, č. 313, s. 1.

⁷⁵ Nechť nejvyšší trest dopadne jako železná pěst na hlavu zločinců, Rudé právo, 27. 11. 1952, roč. 33, č. 317, s. 3.

k dobrému Gottwaldovi je zvýrazněn i tím, že se Slánský společně s Geminderem⁷⁶ dokonce pokusili prezidenta zavraždit. Způsob jakým byla taková tvrzení prezentována pro širokou veřejnost je velmi výmluvný: „*Odhalení tohoto nejhnusnějšího zločinného záměru, který plně dokresluje pravou tvář Slánského, vyvolává dnes u všeho našeho lidu nekonečnou nenávist ke všem zrádcům a ještě větší lásku k drahému soudruhu Gottwaldovi.*“⁷⁷

Dalším nástrojem, který byl využíván, bylo naprosté zesměšnění jednotlivce. K tomu byl velmi často využit jejich původ, popřípadě výchova a rodinné zázemí. Tento postup je nejvíce patrný u obžalovaného Bedřicha Gemindera, který byl označen za sionistického špiona, kosmopolitu již od svých studentských let v článku s titulem: *Zrádce a špion nemá vlasti*⁷⁸. Je vyobrazen jako jedinec bez vlasti, který „*nezná ani jeden jazyk*“⁷⁹. Tedy osoba, která nikam nepatří, je vykořeněná a nezaslouží si jakoukoli empatii, není Čech/Čechoslovák, poněvadž ani neumí česky.

Využívané metody působení na čtenáře se tedy zaměřovaly jak na obsahovou, tak na vizuální oblast, což mělo zapříčinit, že jejich vliv byl silnější.

Komunistická propaganda také v případě tohoto procesu relativně často využívala pojmu „fašistický“ ve spojení s činností údajného spikleneckého centra. Fašismus byl marxistickými teoretiky chápán jako do krajnosti dovedený kapitalismus. Oficiální poučka, která byla přijata kominternou v roce 1935, o něm hovořila jako o „otevřené teroristické diktatuře nejkrajnějších nejšovinističtějších a nejimperialističtějších složek finančního kapitálu“.

Tento termín byl v 50. letech komunistickou propagandou využíván s trochu jiným významem, než jaký mu přisuzujeme dnes. Fašistické bylo pro komunistickou propagandu vše, proti čemu se bylo třeba vymezit, co bylo třeba označit za špatné. Jednalo se o jednu z nejhorších nadávek, poněvadž s sebou nesla konotace na druhou světovou válku a její krveprolití. O to vážnější je obvinění Židů z fašistické činnosti popřípadě ze spolupráce s někým, kdo by mohl jako fašista vystupovat. Jednalo se tedy o podobnou „nálepku“, jakou můžeme sledovat v případě pojmu sionista. Osoba nebo organizace, u které byl tento termín využit, byla automaticky považována za zločince.

---

⁷⁶ Sionismus – nástroj amerických imperialistů, 24. 11. 1952, roč. 33, č. 313, s. 1.

⁷⁷ Rudé právo, 22. 11. 1952, roč. 33, č. 312, s. 5.

⁷⁸ Zrádce a špion nemá vlasti, Rudé právo, 24. 11. 1952, roč. 33, č. 313, s. 7.

⁷⁹ Tamtéž s. 7.

V mé práci pod pojmem propaganda rozumím cílenou manipulaci s veřejným míněním pro dosažení žádoucího vědomí o problematice, kterou se tato propaganda zabývala. Pro dosažení tohoto cíle využívá různé manipulativní techniky v mém případě například techniky polopravd a zkrácených pravd.⁸⁰ Nosným tématem je i vytváření obrazu společného nepřítele a s tím související vytváření fám. Obraz vytváření nepřítele v podobě “sionisty“ Rudolfa Slánského a jeho “spikleneckého centra“ byl využitý jako záminka a vysvětlení toho proč se režimu i navzdory jeho úsilí nedařilo v některých aspektech jeho vlády. Také to bylo i varováním pro případné odpůrce režimu, že se režim nebojí sáhnout ani do vlastních řad a teda že ani s nimi nebude zacházet v rukavičkách. Šíření fám, jedna z další z technik, napomáhala dotvářet obraz nepřítele. Režim si vymyslel nepravdivou fámou o tom jak je centrum provázané se západními agenturami za účelem poškozování snah režimu o lepší zítřky. A v neposlední řadě polopravdy, které například z Izrael udělali stát, který se zaprodal západnímu “imperialismu“ k čemu využívali jako argument například půjčku od USA pro tenhle stát. Všechny tyto techniky měly za účel jediný, podporovaly vznik obrazu nepřítele, který rozvracel stát. Nepřítele, který byl spiknutý se zhýralým západním světem, který se úkladně snažil rozvrátit “socialistický mírový tábor“ a podporovali vznik antisionistických a protizápadních nálad které byli v opozici proti mírumilovnému Československému národu.

---

⁸⁰ V případě zájmu o tuto problematiku viz ZAVACKÁ, Marina. *Kto žije za ostatným drôtom?: oficiálna zahraničnopolitická propaganda na Slovensku, 1956-1962 : teórie, politické smernice a spoločenská prax*. 1. vyd. Bratislava: Ústav politických vied SAV, 2005, 168 s. Monografie a štúdie, zv. 7. ISBN 80-224-0897-2. Nebo VERNER, Pavel. *Propaganda a manipulace*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2011, 192 s. ISBN 978-807-4520-150.

7.0 Antisionistická propaganda v období procesu s Rudolfem Slánským

I když byly politické procesy v zemích východního bloku vyvolány především tlakem Moskvy, která se chtěla ujistit, že její blok zůstává jednotný a stabilní, procesy hrály i významnou vnitropolitickou roli.

Komunistické režimy, byly v mnoha zemích vnímány jako cizorodý prvek. Lidové demokracie si také nevedly dobře ani v ekonomické rovině, čelily mnoha problémům způsobených nacionalizací, kolektivizací zemědělství a militarizací hospodářství podle vzoru SSSR. To kladlo vyšší nároky na dělníky, u kterých docházelo k nepokojům. Nedostatky ve výrobě vedly ke zhoršení nejenom situace na pracovišti, ale také životní úrovně a z hlediska režimu bylo nutné tuto vinu na někoho svést.

Komunistická strana v Československu na počátku 50. let také procházela komplikovaným obdobím. Během pěti let došlo ke dvěma zásadním změnám v mocenské struktuře státu, ekonomika se stále, i přes veškerou snahu pracujících, nevzpamatovala a potraviny byly stále na přídel, což nepřispívalo k celkové pohodě společnosti a všechny další problémy bylo třeba vysvětlit.

7.1 Dělení antisionistické propagandy

Antisionistická propaganda, kterou jsem sledovala v období od listopadu 1951 do prosince 1952, tedy v době od "odhalení" po konečnou likvidaci protistátního spikleneckého centra, se dá tematicky rozdělit do několika okruhů: struktura a vznik sionistického vlivu, finanční a hospodářské machinace, rozšiřování vlivu ve straně, špionáž a role v zahraničních procesech, obraz státu Izrael, respektive chování k židovské menšině ze strany sionistických agentů.

Samozřejmě že dochází k jistému prolínání, využití velmi podobných argumentů a termínů a také návaznosti jednotlivých „prohřešků“, které zasahují do více aspektů chodu státu. Pro potřeby této práce se budu snažit tuto linii udržovat, zmiňovat argumenty propagandy na všech relevantních místech a případně podložit dalšími citacemi z pramenu.

Především je podstatné vysvětlit, jaký rozdíl viděla dobová propaganda mezi antisemitismem a antisionismem. Tohoto tématu jsme se už dotkli v kapitole 2 (resp. 2.1 Antisemitismus v Sovětském svazu). Zde se na toto téma podíváme především z pohledu československé propagandy.

Články s touto tematikou se v Rudém právu objevují sporadicky, ovšem jejich výskyt je častější v době Celostátní konference komunistické strany, tedy v období od 16. do 18. prosince 1952. Některé projevy z této konference⁸¹, stejně jako z ostatních oficiálních vystoupení, kde figurovali státníci a představitelé komunistické strany byly otištěny obvykle jeden den po uskutečnění konkrétního projevu.

Na celostátní konferenci zaznělo z několika příspěvků rozhořčení nad zaměňováním antisemitismu a antisionismu. Komunistická strana totiž musela reagovat na to, že byla tzv. „imperialistickým“ tiskem ztotožněna s: „s *nacistickým antisemitismem a rasismem*.“⁸² Takové přirovnání bylo z ideologického pohledu bráno jako provokace – o tom svědčí např. vystoupení V. Kopeckého, který řekl: „[...]nepřátel, kteří jako dědici Hitlera jsou vyznavači antisemitismu a rasismu a kteří jen ve své bezmezně nestoudnosti se snaží potrestání Slánského bandy vydávat za antisemitský a rasistický akt.“⁸³ A soudruh Kopecký také ve svém příspěvku vysvětlil, citujíc soudruha Gottwalda, že: „člověk židovského původu a sionista neznamena jedno a totéž. Rozhodující je třídní původ dotyčného a stejně tak i jeho poměr k rodné zemi, jeho oddanost a jeho práce pro socialismus.“⁸⁴

Ve svém referátu na úvod konference Klement Gottwald, v té době prezident Československa a nejvyšší představitel KSČ, zmiňoval podstatu rozdílu mezi bojem proti sionismu a semitům. Svůj příspěvek k této problematice uvádí hned v prvním segmentu v Rudém právu nazvaném „I. O odhalení a zneškodnění protistátního spikleneckého centra“.⁸⁵ K otázce sionismu se dostal postupně přes vysvětlování „nebezpečí“, které Československu plynulo ze spikleneckého centra a příkladů „zaprodanosti sionistů“ (toto téma rozpracuji více v dalších částech výzkumu).

Na tyto ideologie bylo u oficiálního hlediska nahlíženo jako na dva protipóly. V příspěvku soudruha Kopeckého na celostátní konferenci KS ČSR, otištěném v Rudém právu 18. prosince 1952 najdeme zmínku, že „jsou to dvě různé věci, jako nebe a dudy“.

Antisemitismus je vykreslen velmi negativně. Gottwald a další ho v tomto místě využil i pro další propagandistické účely, konkrétně k dalšímu utvrzení negativní role Spojených států Amerických ve světě a dalšímu očernění sionismu. Jako hlavní zřídlo

---

⁸¹ Všechny projevy jsou k dostání v tiskovině, kterou v roce 1953 vydalo Rudé právo. Jedná se o Celostátní konference Komunistické strany Československa v Praze.

⁸² Vystoupení V. Kopeckého, Rudé právo, 18. 12. 1952, roč. 33, č. 338, s. 4.

⁸³ Tamtéž, s. 4.

⁸⁴ Tamtéž, s. 4.

⁸⁵ I. O odhalení a zneškodnění protistátního spikleneckého centra, Rudé právo, 17. 12. 1952, roč. 33, č. 337, s. 1.

antisemitismu je označena Amerika, dědička Hitlera⁸⁶, kde ho pěstují jejich „*supermani, čili po hitlerovsku Übermensch, vůči černochům a koloniálním – a nejen koloniálním – národům vůbec.*“⁸⁷

Pro antisemitismus měl Gottwald velmi jasné označení: „*Antisemitismus, to' odrůda barbarského rasismu*“⁸⁸. Ve člancích můžeme vidět jasnou tendenci ukázat na hrůzy antisemitismu a toho, co ho provázelo: „*Bestialita nacistů nám na jedné straně ukázala v hrůzném světle, k jakému kanibalismu národnostní a rasový šovinismus v podobě antisemitismu slouží: loupeže, pogromy, vraždy, miliony zavražděných v koncentračních táborech, strašlivá válka*“⁸⁹. a také snahu od těchto aktů se, jako komunistická strana, ideologicky distancovat: „*Naše strana vždy ukazovala, že antisemitismus je věc dělnické třídy nepřátelská, věc nízká a člověka nedůstojná.*“⁹⁰

V Rudém právu je pro ilustraci vztahu mezi antisemitismem a sionismem využit komentář V. I. Lenina. Ten „*dávno upozorňoval, že antisemitismus a sionismus nebo jakékoli pěstování židovské výlučnosti je jenom rub a líc téže věci.*“⁹¹ Sionismus byl postaven na roveň událostem druhé světové války, a sionisté také velmi často obviňováni ze spolupráce s nacisty a spoluvinně na vraždách v koncentračních táborech. Tato obvinění byla zmíněna u obviněných Karla Švába, náměstka ministra národní bezpečnosti, Josefa Franka, zástupce generálního tajemníka KSČ, nebo Otto Fischla, náměstka ministra financí.

Antisionismus byl, přesně podle lidového rčení, které jsem již uvedla, a také s ohledem na pozici, do které byl sionismus režimní propagandou postaven, popisován jako: „*obrana proti americké špionážní diversantské a rozvratné agentuře*“⁹², která využila „zrádné emigrace“⁹³ pro podryvání přátelství, spolupráce a hospodářské prosperity v mírovém táboru obklopujícího SSSR.

Jedním z nejzavilejších sionistů byl podle komunistického tisku bez pochyby Ben Gurion, předseda izraelské vlády. Díky výpovědi Mordechaje Orena se v rámci procesu

⁸⁶ Vystoupení soudruha V. Kopeckého, Rudé právo, 18. 12. 1952, roč. 33, č. 338, s. 4.

⁸⁷ I. O odhalení a zneškodnění protistátního spikleneckého centra, Rudé právo, 17. 12. 1952, roč. 33, č. 337, s. 2.

⁸⁸ Tamtéž, s. 2.

⁸⁹ Sionismus – násaj amerických imperialistů, Rudé právo, 24. 11. 1952, roč. 33, č. 314, s. 1.

⁹⁰ Tamtéž, s. 1.

⁹¹ Tamtéž, s. 1.

⁹² I. O odhalení a zneškodnění protistátního spikleneckého centra, Rudé právo, 17. 12. 1952, roč. 33, č. 337, s. 2.

⁹³ Termín „zrádná emigrace“ se v mnou sledovaném období objevuje několikrát, není ovšem více vysvětlen a je používán pouze v negativních konotacích. Pravděpodobně se jedná o emigraci, pro komunistickou vládu nepohodlnou ať už ideově nebo svým původem, před a po druhé světové válce, která se následně vracela do ČSR a zde páchala „protistátní činnost“.

údajně podařilo rozkrýt “zločinné spojení“ mezi ním a vládou v USA: „*toto spojení je založeno přímo na tajné smlouvě mezi Trumanem, Achesonem a [...] Ben Gurionem, že výsledkem této smlouvy je plán Morgentau-Acheson, který stanovil podmínky, za kterých budou USA podporovat Izrael.*“⁹⁴ V podstatě se mělo jednat o souhlas s tím, že “američtí imperialisté“ mohou využít ke svým plánům síť sionistických organizací, které se nacházely v lidově demokratických státech.

7.2 Jak funguje sionistická klika, proč sionisté?

Jak jsem již zmínila, osobnosti označované jako sionisté, údajně pracovali pod vlivem a vedením amerických a britských imperialistických agentur, jako “Trust Fund“, “JOINT“, také JDC nebo Jewish Joint Distribution Committee. “Trust Fund“ byl ve skutečnosti Židovský národní fond (založený 10. ledna 1901 za účelem vykupování půdy v Palestině) zatímco další výrazy byly různé názvy pro Americký židovský spojený distribuční výbor, tedy pro americkou humanitární organizaci poskytující finanční pomoc židovskému obyvatelstvu již od první světové války. „Sionisté“ byli také řízení “Intelligence Service“ a dalšími zpravodajskými službami. Americké a britské organizace jsou zmiňovány společně, jejich činnosti jsou propletené a osoby, které pracovali pro jednu, velmi často pracovali, podle Rudého práva, i pro druhou stranu. Pro propagandu nebylo rozdílu mezi jednotlivými frakcemi, proto mezi nimi nebudu rozlišovat ani já ve své práci. Trust Fund je označen za : „*ve skutečnosti špionážní organizaci, v níž se soustřeďovaly zájmy anglo-amerických rozvědek a benešovské kliky.*“⁹⁵, a „*[...] anglo - američtí imperialisté vytvořili pod záminkou poskytování pomoci emigrantům, ve skutečnosti byl „Trust Fund“ důležitým střediskem americko – anglických rozvědek[...].*“⁹⁶ JOINT byl v Rudém právu prezentován jako: „*organizace v Praze, která sloužila americkým imperialistům. Zúčastňovala se různých nepřátelských sionistických akcí[...].*“⁹⁷

Obžaloba tvrdila, že západní imperialistické vlády chtěly rozvrátit mírový tábor Sovětského svazu a uvrhnout Československo zpět do náruče kapitalismu a znovu nastolit

---

⁹⁴ Necht' nejvyšší trest dopadne jako železná pěst na hlavu zločinců, Rudé právo, 27. 11. 1952, roč. 33, č. 317.

⁹⁵ Žaloba proti vedení protistátního spikleneckého centra v čele s Rudolfem Slánským, Rudé právo, 20. 11. 1952, roč. 33, č. 310., s. 3.

⁹⁶ Tamtéž, s. 3.

⁹⁷ Proces s vedením protistátního spikleneckého centra v čele s Rudolfem Slánským, Rudé Právo, 21. 11. 1952, roč. 33, č. 311.

předmnichovské poměry v zemi. K tomu potřebovaly agenty, kteří by byli ochotní spolupracovat na takovém plánu. Tito agenti byli vybíráni podle kritérií, které dobové společnosti ozřejmil Otto Šling ve své výpovědi v rámci procesu s protistátním spikleneckým centrem: „*Field na moji otázku určil kritérium pro ty, kdo budou dopraveni do Anglie takto: 1. je třeba, aby byli politicky levě exponováni, 2. nebo aby byli Židi.*“⁹⁸

Vysvětlení těchto důvodů je také přítomno v Rudém právo. Levicové smýšlení bylo nutné pro snazší splynutí a infiltraci do strany. Ve výpovědích obžalovaných a reakcích obžaloby na ně můžeme velmi často pozorovat, že spiklenci přijímali levě orientovanou ideologii pro usnadnění kariérního postupu, získání zaměstnání po návratu do ČSR. Tedy čistě ze sobeckých důvodů, které neměly nic co dělat s jejich pravým přesvědčením. Jako příklad uvádím v Rudém právu otištěnou výpověď Bedřicha Gemindera, bývalého vedoucího mezinárodního sekretariátu ÚV KSČ: „*Tehdejší vzestup revolučního dělnického hnutí mě přivedl do KSČ stejně jako jiné třídně cizí kapitalistické živly, které své úzké osobní zájmy spojovaly se vzestupem dělnické revoluční třídy a spojovaly svou touhu na společenské uplatnění s tímto vzestupem.*“⁹⁹

Velmi často obvinění také vypovídali, že důvodem pro jejich netřídní chování je také jejich původ, který byl většinou buržoazní a jejich výchova, která v nich již od útlého věku probouzela sionistické a buržoazně nacionalistické tendence. Připomeňme, že komunistická propaganda využívá pojem buržoazie velmi arbitrárně pro označení jedinců, kteří pocházeli z neproletářského prostředí a také mohli být označeni za kapitalisty, tedy za někoho, jehož aktivity jsou škodlivé a měl by tedy být za ně postihován. Buržoazie měla být socialistickou revolucí zbavena kapitálu, její výrobní prostředky měly být zestátněny. Měla být nahrazena společností fungující podle socialistických pravidel.

V procesu se také velmi často objevuje obvinění z trockismu. Ve výpovědi Rudolfa Slánského můžeme nalézt také toto: „*Vstoupil jsem v roce 1921 do komunistické stany. Přišel jsem tam s různými maloměšťáckými názory, kterých jsem se nezbavil. To vedlo k tomu, že jsem se nestal skutečným komunistou[...]. Abych se maskoval a skrýval svoji nepřátelskou činnost, vystupoval jsem navenek jako stoupenec bolševického směru, ačkoli jsem ve skutečnosti na bolševické pozici nestál. Tak se stalo, že jsem se přes trockismus a oportunistus dostal až k tomu, že se ze mě stal nepřítel komunistické strany.*“¹⁰⁰ Vavro Hajdů,

---

⁹⁸ Žaloba proti vedení protistátního spikleneckého centra v čele s Rudolfem Slánským, Rudé právo, 20. 11. 1952, roč. 33, č. 310., s. 3.

⁹⁹ Výslech obviněného B.Gemindera, Rudé právo, 22. 11. 1952, roč. 33, č. 312, s. 2

¹⁰⁰ Výslech obžalovaného Rudolfa Slánského, Rudé právo, 21. 11. 1952, roč. 33, č. 311, s. 2

náměstek ministra zahraničních věcí, také vypovídá „*Vyrostl jsem v židovské buržoasní rodině a byl jsem vychován v duchu buržoasní ideologie a židovského nacionalismu*¹⁰¹. *S pracujícími jsem neměl žádný styk, neznal jsem je a opovrhoval jsem jimi.*“¹⁰² „*Vetřel jsem se do KSČ s nepřátelským úmyslem. Chtěl jsem udělat kariéru[...]*dosáhnout důležité posice, abych mohl udržet svůj zděděný majetek.*“¹⁰³*

Důležitost židovského původu pro infiltraci agentů do KSČ byla odůvodněna jiným způsobem. Židovské buržoasní živly, které byly verbovány nejčastěji z již zmiňované emigrace¹⁰⁴, byly snáze vpuštěny do komunistické strany, poněvadž, jak to komentuje soudruh Gottwald: „*Normálně by se bývalý bankéř, fabrikant, velkostatkář ba i kulak do komunistické strany těžko dostal, a nikdy ne na vedoucí místo. Ale u lidí židovského původu a sionistického zaměření se u nás na jejich třídní původ tak mnoho nehledělo. Napomáhal k tomu vrozený odpor proti antisemitismu a po druhé světové válce pak i úcta k utrpení, jemuž byli židé vystavení.*“¹⁰⁵

Podle obžaloby bylo tedy sionistům umožněno získat členství ve straně také díky tomu, že KSČ projevila lítost nad oběťmi druhé světové války. Ve vystoupení Václava Kopeckého, který v té době zastával post ministra informací, také můžeme najít odkaz na jiný Gottwaldův projev, který popisuje vývoj nebezpečí ze sionismu proudící: „*Soudruh Gottwald uvedl, že v minulosti nebylo nebezpečí sionismu tak velké, ale že se situace základně změnila po válce, když se sionistické organizace a sionisté stali agenti ve službách amerického imperialismu.*“¹⁰⁶

Teorie o způsobu infiltrace KSČ tedy tvrdila, že „imperialistické agentury západu“ využily shovívavosti komunistické strany a nasadily své agenty přímo do jejího nitra. Co je ovšem velmi podstatné, i zde byla vyzdvihnuta důležitost třídního původu. Kopecký ve svém příspěvku upozorňuje na skutečnost, že občané židovského původu nebyli ani v nejmenším

---

¹⁰¹ S pojmem židovský nacionalismus, popřípadě židovský buržoasní nacionalismus se ve mnou sledovaném období setkáváme velmi často. V článku pod názvem Sionismus – nástroj amerických imperialistů ze dne 24. 11. 1952 autor uvádí : „*sionismus – židovský buržoasní nacionalismus*“.

¹⁰² Výslech obviněného Vavro Hajdů, Rudé Právo, 23. 11. 1952, roč. 33, č. 313, s. 3

¹⁰³ Tamtéž, s. 3

¹⁰⁴ Například ve výpovědi Evžena Löbla se můžeme dočíst, že na počátku května 1945 byl naverbován novým minsem zahraničního obchodu, p.Ripkou, a v Londýně vytvořil také vytvořil svou supinu židovských buržoasních nacionalistů, kteří po návratu do ČSR zaujali významná místa v aparátu. Rudé právo, 25. 11. 1952, roč. 33, č. 315.

¹⁰⁵ I. O odhalení a zneškodnění protistátního spikleneckého centra, Rudé právo, 17. 12. 1952, roč. 33, č. 337, s. 2.

¹⁰⁶ Vystoupení soudruha V. Kopeckého, Rudé právo, 18. 12. 1952, roč. 33, č. 338, s. 4.

znepokojení vývojem událostí okolo protistátního spikleneckého centra, poněvadž tito občané neinklinovali k sionismu, nýbrž se podle dobové propagandy jednalo o „Židy pracující pro svou zemi a socialismus“.¹⁰⁷

7.3 Jak sionisté získali vliv v ČSR

Klement Gottwald popsal snahu imperialistů získat vliv v ČSR ve svém příspěvku k Celostátní konferenci KS ČSR. Vytváření pátých kolon byla podle něj dlouhodobá politika imperialistických zemí. Prvním pokusem vtáhnout Československo pod imperialistickou nadvládu byl Benešův „reakční blok“ v Národní frontě, který se sice pokusil o „reakční puč“, ovšem neuspěl, poněvadž: „Československý lid totiž věděl, kam ho reakční páni a jejich zahraniční chlebedárci chtějí táhnout: zpět k Mnichovu.“¹⁰⁸

Podle obvinění byla Slánského role před únorem 1948, kdy pozornost komunistické strany byla zaměřena na Benešovu kliku, spíše podporovat Beneše, než vykonávat vlastní podvrtnou činnost. Slánský k tomu vypověděl: „I když jsem věděl, že plány reakčních sil, seskupených kolem Beneše na provedení zvratu formou otevřeného a reakčního puče, mají málo naděje na úspěch, pomáhal jsem svoji nepřátelskou činností i činností nepřátelského protistátního centra těmto reakčním silám.“¹⁰⁹ Nejednalo se ale pouze o údajné Slánského tendence spolupracovat s Benešovou klikou. Další oběť procesu se Slánským, Vladimír Clementis, byl obviněn, že spolupracoval přímo s Benešem. Také Evžen Löbl, byl podle inscenované výpovědi v kontaktu s Benešem a snažil se zachránit přední reakcionáře jako Prokopa Drtinu, který byl zajat již v roce 1948, a Ferdinanda Peroutku.¹¹⁰ Dále pak uvedl, že cíle centra a Benešovi reakce byly v podstatě stejné, oběma entitám šlo o: „odstranění lidové demokratického řádu, odtržení Československa od Sovětského svazu a zemí lidových demokracií, tedy o obnovení kapitalistického řádu a podřízení Československa pod nadvládu západních imperialistických mocností.“¹¹¹

---

¹⁰⁷ Tamtéž.

¹⁰⁸ I. O odhalení a zneškodnění protistátního spikleneckého centra, Rudé právo, 17. 12. 1952, roč. 33, č. 337, s. 1.

¹⁰⁹ Žaloba proti vedení protistátního spikleneckého centra v čele s Rudolfem Slánským, Rudé právo, 20. 11. 1952, roč. 33, č. 310., s. 3.

¹¹⁰ Tamtéž s. 3.

¹¹¹ Tamtéž s. 3.

Podle obžaloby bylo Slánskému jasné, že Benešova akce nebude úspěšná a začal připravovat své plány na převzetí moci, takzvaným „titovským způsobem“¹¹², což znamenalo, jak vypověděl pro potřeby procesu, „pracovat jako skrytí nepřátelé v KSČ.“¹¹³ Sám Gottwald před svými spolustraníky uvedl, že po vítězném únoru 1948 nebyla imperialistická „pátá kolona“ doražena, a tedy že „Poučení příklady z jiných lidově demokratických států jsme počítali s tím, že američtí imperialisté budou aktivovat i svoji agenturu uvnitř komunistické strany.“¹¹⁴ Což Slánský ve své výpovědi, otištěné dne 20. 11. 1952, potvrdil a okomentoval tak, že po porážce reakčních sil dostal údajně od amerických imperialistů úkol kontrarevolučním spiknutím zničit lidovou demokracii a fyzicky odstranit presidenta Klementa Gottwalda. Komunistický režim v té době považoval Slánského spiklenecké centrum za: „nejvýznamnější nepřátelskou agenturu.“¹¹⁵ Slánský samotný se podle výslechového materiálu stal agentem amerického imperialismu ve třicátých letech, kdy spolupracoval s „významným americkým vyzvědačem Geirungerem – Granwillem“.¹¹⁶ Ten svou spolupráci se Slánským údajně komentoval pro britského špiona Vondráčka následovně: „spolupracuje na úzké zpravodajské základně „Rudla“ Slánský, tajemník Komunistické strany ČSR. To je naše nejpevnější pozice, poněvadž jde o nejinteligentnějšího žida, jakého znám[...]. Dovede čekat a proto se hodí k realizaci našich dlouhodobých plánů. A naše plány nejsou pro dnešek ani pro zítřek.“¹¹⁷ Slánský tedy údajně dobrovolně a trpělivě spolupracoval se západními mocnostmi. Vypověděl o své protistátní činnosti toto: „abych po titovském způsobu učinil ze strany nástroj k restauraci kapitalismu[...]. rozšiřoval pozice protistátního spikleneckého centra [...], tím že jsem za pomoci svých společníků dosazoval nepřátelské živly na důležité úseky. Tyto živly prováděly sabotáže [...] na úseky armády, bezpečnosti, zahraničního styku, hospodářství, zahraničního obchodu apod., [...] jsem se opíral o různé nepřátelské skupiny a organizace, jako trockisté, sionisté.“¹¹⁸

Již bylo uvedeno, že tzv. „Slánského skupina“ se údajně organizovala především z emigrantů ze západní Evropy, kteří se následně vraceli do Československa, kde získávali

---

¹¹² Tamtéž s. 3.

¹¹³ Tamtéž s. 3

¹¹⁴ I. O odhalení a zneškodnění protistátního spikleneckého centra, Rudé právo, 17. 12. 1952, roč. 33, č. 337, s. 2.

¹¹⁵ Nedocenitelná pomoc, Rudé právo, 25. 11. 1952, roč. 33, č. 315, s. 1.

¹¹⁶ Žaloba proti vedení protistátního spikleneckého centra v čele s Rudolfem Slánským, Rudé právo, 20. 11. 1952, roč. 33, č. 310., s. 3.

¹¹⁷ Tamtéž s. 3.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 3.

význačné posty v různých sférách státního, popřípadě stranického aparátu a rozměňovali stranu nedělnickými elementy a snažili se změnit revoluční povahu strany.¹¹⁹ Ludvík Frejka, bývalý přednosta národohospodářského odboru kanceláře presidenta republiky vypověděl o Slánského politice toto: „*Slánský postupně protlačuje na klíčové posice [...] sobě nejoddanější lidi z řad západní emigrace, sionistů, trockistů.*“¹²⁰ Rudolf Margolius, bývalý náměstek ministra zahraničního obchodu, k tomuto vypověděl: „*Protože zrádná emigrace v kapitalistickém světě měla v podstatě stejný cíl jako naše spiklenecké centrum, udržovali jsme a přímo podporovali v československé zahraniční zastupitelské síti podle linie [...] československou emigraci hlavně z řad bývalých kapitalistů, početné sionisty, židovské kapitalisty a jiné nepřátelské elementy.*“¹²¹ Emigranti, kteří sdíleli podobné názory jako vedení „spikleneckého centra“ se mohli zapojit do obchodní činnosti a bylo jim umožněno se obohatit na úkor československého hospodářství. Obvykle jejich financování probíhalo prostřednictvím provizí, přisvojením si tzv. „přetržeb“. Nebo prostřednictvím fixní odměny, kterou uhlobaron Guttman měl „*přímo zajištěno, že i když nebude obchodovat, bude mít minimální odměnu za rok ¼ milionu.*“¹²²

Rozšiřování vlivu sionistů v ČSR je, podle dobové propagandy, spjata také s existencí dalších sionistických organizací a izraelské ambasády v Praze, která aktivně vykonávala politiku na poškozování Československa ve spolupráci se Slánského skupinou. Díky výslechu anglo - amerického špiona, sionisty Mordechaje Orena, „víme“, že Slánský udržoval kontakt s dalším špiónem Moše Pijadem: „*prostřednictvím izraelského velvyslance v ČSR Ehuda Avriela Uberalla .*“¹²³ Nebo díky činnosti Eduarda Goldstückera, velvyslance Československa v Izraeli. Ve své výpovědi uvedl, že byl vyslán do Izraele, poněvadž se v minulosti osvědčil při „*zprostředkování špiónážního spojení se Zilliacusem.*“¹²⁴ za svého působení v Londýně.

Když byl Goldstücker vyslán do Izraele, Slánský mu údajně vyznačil linii, ve které se měl pohybovat ve vztahu k Izraeli. Goldstücker vypověděl: „*byla linií přátelské spolupráce s izraelskou vládou a sionisty. Mluvil o Izraeli se sympatií a přátelstvím, [...]že považuje Izrael*

---

¹¹⁹ Žaloba proti vedení protistátního spikleneckého centra v čele s Rudolfem Slánským, Rudé právo, 20. 11. 1952, roč. 33, č. 310., s. 3.

¹²⁰ Tamtéž, s. 3.

¹²¹ Výslech obviněného Rudolfa Margolia, Rudé Právo, 25. 11. 1952, roč. 33, č. 315, s. 4.

¹²² Tamtéž s. 4.

¹²³ Výslech svědků k trestné činnosti Slánského, Rudé právo, 22. 11. 1952, roč. 33, č. 312, s. 2

¹²⁴ Tamtéž s. 2

za spřátelený stát, o jehož vznik má sám zásluhy.¹²⁵ Slánský nejenom že podporoval přátelskou politiku vůči Izraeli, ale také, ve spolupráci s izraelskou ambasádou, pomáhal sionistickým organizacím na území ČSR provádět jejich rozvratnou činnost a okrádat československý stát. Pavel Reiman podal „svědectví“ o činnosti sionistických organizací pro potřeby procesu se Slánským v tomto znění: *„Přímo pod patronací Slánského byly organisovány sionistické skupiny fašistického typu jako na příklad Bekali. Sionistické organisace měly k dispozici značné finanční prostředky, které používaly převážně pro špionážní a jinou rozvratnou činnost. [...]a proto pochopitelně prováděly i velké finanční transakce.“*¹²⁶

Československé sionistické organizace zase byly, podle komunistické propagandy, napojeny na ty organizace v kapitalistických zemích, které ovládali američtí imperialisté. V přepisu výpovědi Goldsteina, otištěné 25. 11. 1952, se můžeme dočíst, že “ústřední sionistický svaz“ byl řízen přímo z Palestiny, a že k dispozici jim byla řada “exponentů na klíčových postech“. V případě, že by mohlo dojít k nebezpečí odhalení, Slánský, jako hlava celé organizace, zajišťoval, aby nedošlo k rozkrytí spikleneckého centra a sionistických organizací, které společně spolupracovaly. Tedy Slánský se podle obžaloby nejenom provinil aktivním organizováním této protistátní činnosti, ale také ji kryl a v případě, že nějaký soudruh vystoupil s obavou ohledně sionistů v KSČ, byl označen za antisemitu, čímž byl zdiskreditován.¹²⁷ Slánský k tomuto tématu vypověděl: *„Chránil jsem sionisty také tím, že jsem vystupoval [...]proti těm, kdož upozorňovali na jejich nepřátelskou činnost. Označoval jsem je za antisemity a dokonce byli za to tito lidé stíháni [...] jsem vytvářel ovzduší, ve kterém se lidé báli vystupovat proti sionistům.“*¹²⁸

---

¹²⁵ Tamtéž, s. 2.

¹²⁶ Výslech obviněného B.Gemindera, Rudé právo, 22. 11. 1952, roč. 33, č. 312, s. 3.

¹²⁷ Tamtéž, s. 3.

¹²⁸ Proces s vedením protistátního spikleneckého centra v čele s Rudolfem Slánským, Rudé právo, 21. 11. 1952, roč. 33, č. 311., s. 3.

7.4 Hospodářská a finanční činnost

Československé hospodářství procházelo na počátku v 50. letech jednou z největších proměn za posledních 100 let.¹²⁹ Vývoj mezinárodní situace, sovětská reakce na něj a strach z rozpoutání další světové války¹³⁰ znamenal tlak na zvýšení zbrojní produkce a těžkého průmyslu, což vedlo ke zvýšeným nárokům na pracující a snížení životní úrovně, sociálním nepokojům, kterým nepomáhaly ani nedostatky v zásobování, existence přidělových lístků atd. To vše byly znaky neuspokojivého hospodářského vývoje, který bylo nutné vysvětlit. tak, aby z nich nemohla být obviňována komunistická strana. Sionisté proto byli také obviněni z postupného rozkrádání československého majetku pro své obohacení a pro obohacení svých států, ať se jednalo o Izrael nebo Spojené státy Americké. Dalším údajným prohřeškem bylo zpomalování vývoje a úmyslný rozklad československého hospodářství, omezení rozvoje některých odvětví a přehnané investice do jiných oblastí.

Již v názvu této podkapitoly jsem rozdělila jejich údajnou protistátní činnost v ekonomické oblasti na finanční a hospodářskou. Za hospodářskou označuji činnost sionistů v oblasti plánování a rozvoje, což bylo podle obžaloby primárně záměrné narušování chodu pětiletky a dvouletky. Poznamenejme, že stav československého hospodářství nebyl dobrý a protože změny, vynucované Sovětským svazem, se měly udát ve velmi krátkém čase, docházelo k mnoha problémům. Situaci komplikovalo i to, že Komunistická strana se spolu s Ústřední plánovací komisí snažila jak o zavedení plánovaného hospodářství podle rad sovětských poradců, tak o splnění přání a požadavků SSSR, zemí sovětského bloku a také Rady vzájemné hospodářské pomoci. Všechny problémy, které jsem již popsala v teoretické části své práce, bylo nutno vysvětlit a najít zodpovědnou osobu, na kterou by bylo možné neúspěchy svést.

V případě finanční podvratné činnosti se budu zabývat machinacemi, které sionistické organizace údajně prováděly se znárodněným majetkem a také machinacemi, které prováděly při mezinárodním obchodu jak se státy východního bloku, tak „imperialistického západu“.¹³¹

---

¹²⁹ PERNES, Jiří. *Krise komunistického režimu v Československu v 50. letech 20. století*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2008, 199 s., xvi s. obr. příl. ISBN 978-80-7325-154-3, s. 41.

Pro více informací o problematice společenských změn v padesátých letech v ČSR prosím nahlédněte do publikace Lenky Kalinové, *Společenské proměny v čase socialistického experimentu: k sociálním dějinám v letech 1945-1969*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2007, 363 s. ISBN 978-80-200-1536-5.

¹³⁰ Necht' nejvyšší trest dopadne jako železná pěst na hlavu zločinců, Rudé právo, 27. 11. 1952, roč. 33, č. 317, s. 4.

¹³¹ Kaplan, K., *Československo v letech 1948-1953*, Praha, 1991, s. 93-95.

K zásadnímu zjištění údajně došlo při vyšetřování jisté skupiny izraelských občanů, kteří, podle redaktorů Rudého práva, zavítali do Československa páchat nekalou obchodní činnost, ze státu Izrael: „jsou organisovány po celém světě obchody, při nichž je využíváno devisových a cenových rozdílů. Tyto obchody sloužily k tomu, aby značně škodily státům, v nichž byly prováděny.“¹³² Organizovala je izraelská společnost Sonnebohne, která byla dozorována „polofašistickými odbory Hystadruf.“¹³³ V nich působil Majer Grünbaum, který byl napojen na Dr. Felixe, izraelského diplomata, který potřebné operace prováděl v Československu. Členové spiklenecké centra dokonce i „Zprostředkování našeho vývozu a dovozu svěřili zrádným emigrantům, sionistům mezinárodním kšeftářům a jiným pijavicím.“¹³⁴

Z použitých výrazů je jasné, že autoři procesu a následně redaktoři Rudého práva využili tradičních obrazů, které byly spojovány s židovskou menšinou, jako je údajná zrádnost, chamtivost, snaha protlačit své známe na výhodné posty a bratření se s ostatními. Sionisté byli typicky zobrazováni jako kšeftaři, chamtivci a lichváři, kteří se podle autorů neštítí okrádat socialistického dělníka ve spolupráci se západními agenty. Jejich dohody a komunikace je vždy prezentovaná jako nečistá, zákulisní, fungující na principu vyzrazení státního tajemství. Tedy při konstrukci sionistického zločinu byly využity nejznámější argumenty pro podložení míry proradnosti sionistických činů. Finanční podpora se také objevila mezi argumenty obžaloby při procesu s Rudolfem Slánským jako důkaz proradnosti Izraele a Ben Guriona, který zaprodal židovské dělníky za 100 milionů dolarů. Sionisté tedy neváhali obětovat i vlastní bratry jen pro vlastní obohacení.

Jak jsem již zmínila, velmi často také byli spojováni s tendencí vytvářet tajné spolky, pomocí kterých by se jim podařilo ovládnout buď konkrétní oblast, území, popřípadě celý svět. Tento fenomén byl v době osvícenství velmi často spojován s dalším jedinečným společenstvím – svobodnými zednáři. S tímto spolkem byli Židé velmi často spojováni, poněvadž přesvědčení bylo takové, že Židé byli přijímáni do jejich lóží¹³⁵, což vedlo k utvrzení představy o jejich touze po ovládnutí všeho. Tím vzniká obvinění ze „židozednářství“, které bylo přirozeně využito při konstruování obrazu sionisty v průběhu procesu s Rudolfem Slánským. Spojnicí mezi „spikleneckým centrem“ a obviněním ze

¹³² Výslech obviněného Otto Fischla, Rudé Právo, 25. 11. 1952, roč. 33, č. 315, s. 5.

¹³³ Tamtéž s. 5.

¹³⁴ Nechť nejvyšší trest dopadne jako železná pěst na hlavu zločinců, Rudé právo, 27. 11. 1952, roč. 33, č. 317, s. 4.

¹³⁵ MESSADIÉ, Gerald. *Obecné dějiny antisemitismu: od starověku po dvacáté století*. Vyd. 1. Praha: Práh, 2000, 317 s. ISBN 80-725-2038-5, s.10.

zednářství byl sám Rudolf Slánský. V jeho výpovědi se můžeme dočíst, že spiklenecké centrum mělo podobné cíle jako zednářské lóže, které byly také nástroji západních imperialistů.¹³⁶

Jedním z tradičních stereotypů, které se váží k židovské populaci je jejich vztah k financím a obchodu. Tento velmi hluboce zakořeněný obraz byl také využit při vytváření obžaloby – největší váha jejich provinění, a také nejvíce prostoru v Rudém právu je věnováno jejich činnosti v oblasti hospodářství a financí.

Údajných motivací těchto společenství pro jejich protistátní činnost bylo několik a různily se od touhy zničit pokojně budování socialismu v Československu a uvrhnutí ČSR do náruče imperialistických států, čímž byly způsobeny škody celému systému RVHP až po touhu obohatit sebe, popřípadě zajistit si přístup k majetku, který by byl znárodněn, popřípadě jinak odebrán.

Pro usnadnění tohoto procesu dosadil Slánský na pozici náměstka ministra financí Otto Fischla. Už na své minulé pracovní pozici na ústředním sekretariátu strany: „*podporoval snahy sionistů a židovských buržoasně nacionalistických živlů zmocnit se prostřednictvím národní správy majetkových podstat značného majetku.*“¹³⁷ Národní správa majetkových podstat spravovala majetek po obětech persekuce za doby okupace. Tohoto orgánu se zmocnila „*židovská reakce a používala tohoto majetku k posílení židovsko-buržoasně nacionalistických a sionistických posic ve státě.*“¹³⁸ Sionistické organizace se tedy podle obžaloby neštítily využít majetek po umučených Židech ve svůj prospěch.

Ve výslechu Rudolfa Slánského můžeme nalézt první zmínky o okrádání československého lidu, které bylo prováděno ve spolupráci Slánského spikleneckého centra, sionistických organizací a JOINT. „Záškodnická činnost“ v této oblasti byla rozsáhlá a dokonce se v ní, jak vypověděl Otto Fischl, angažovaly židovské náboženské obce, společně s izraelským velvyslanectvím, organizací JOINT a „fašistickou organizací Irgun Zvai Leumi.“¹³⁹ Při emigraci do Izraele „a do dalších kapitalistických států“¹⁴⁰, se právě tyto organizace údajně angažovaly v organizaci emigrace „*židovské buržoazie*“¹⁴¹ a s pomocí

¹³⁶ Výslech obžalovaného Rudolfa Slánského, Rudé právo, 21. 11. 1952, roč. 33, č. 311, s. 3.

¹³⁷ Výslech obviněného Otto Fischla, Rudé Právo, 25. 11. 1952, roč. 33, č. 315, s. 4.

¹³⁸ Tamtéž, s. 4.

¹³⁹ Výslech obviněného Otto Fischla, Rudé právo, 25. 11. 1952, roč. 33, č. 315, s. 3. Irgun Zvai Leumi byla židovská odbojová organizace, která se pohybovala na hranicích legality. Aktivní byla v letech 1931-49. In: Johnson, Paul. Dějiny židovského národa, Brno, 1996, s. 566.

¹⁴⁰ Výslech obviněného Otto Fischla, Rudé Právo, 25. 11. 1952, roč. 33, č. 315, s. 4.

¹⁴¹ Tamtéž s. 4.

Fischla, který vedl revizní a celní agendu na ministerstvu financí, umožňovaly vyvážet majetek. Na této akci spolupracovali „američtí agenti, kteří v Československu vystupovali pod rouškou izraelských diplomatů, jako velvyslanec Ehud Avril-Uberall, dr. Felix Ben Šalom.“¹⁴²

Tato akce se podle obžaloby nazývala „Brycha“¹⁴³ a šlo v ní o „ilegální vývoz židovské reakce i s jejím majetkem, [...]ale i ze sousedních lidově demokratických států jako Polska, Maďarska a Rumunska.“¹⁴⁴ Sionisté ve spolupráci se protistátním centrem také falšovali doklady a dokumenty, aby napomohli uprchnout židlům hledaným státní bezpečností, od kterých „vybírali desetitisícové částky.“¹⁴⁵, ale také aby „židovské reakci“ pomohli vyvést co největší majetek: „falšovali se povolání podle toho, jaké zařízení chtěli vyvézt, opatrovali si tato zařízení často na úvěr [...]. Dokonce jsem povolil odjezd i tehdy, když žadatel neměl uspořádány své finanční poměry a zaplacený daně.“¹⁴⁶

Otto Fischl a jeho blízký spolupracovník Geminger, Löbl a Margolius údajně kryli také činnost JOINT-u v této oblasti. Pomáhali jí udržovat si tvář charitativní organizace, kterou podle názoru dobové propagandy nebyla. Ve skutečnosti v rámci akce Brycha vybíral JOINT od každého emigranta 100 dolarů v hotovosti, které mu měly být vyplaceny v zemi, kam emigroval. JOINT ovšem nevyplácel částku celou, a tím získával prostředky na financování: „nepřátelské a rozvratné činnosti proti Československu.“¹⁴⁷ Dále Fischl dodává, že přestože Slánského upozornil na škody, které touto činností vznikají Československu, on trval na tom „že se sionistickým akcím v Československu má ponechat volná ruka.“¹⁴⁸

Další škody spáchalo „spiklenecké centrum“ podle obžaloby ve spolupráci se sionisty také tím, že pomáhalo získat náhrady za znárodněný majetek. Obviněný Margolius například vypověděl, že byl ve spojení s mezinárodním obchodníkem a sionistou Leem Brennerem, který měl podle Rudého práva velmi blízko k „světovým židovským kapitalistickým kruhům“. Brenner dohodl vyplacení náhrad za znárodněný majetek Velké Británie a také „starých kapitalistických dluhů z předmnichovské doby“. Což se také týkalo Vítkovských železáren, které před válkou vlastnila rodina Rotschildů.¹⁴⁹ Jim měla být vyplacena náhrada

---

¹⁴² Tamtéž, s. 4.

¹⁴³ Akce Brycha podle RP trvala od roku 1948, do poloviny roku 1949. Můžeme nalézt i jako Brücha.

¹⁴⁴ Výslech obviněného Otto Fischla, Rudé Právo, 25. 11. 1952, roč. 33, č. 315, s. 4.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 4.

¹⁴⁶ Tamtéž s. 4.

¹⁴⁷ Tamtéž s. 4.

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 4.

¹⁴⁹ Spiklenecké centrum způsobilo v souvislosti s Vítkovickými železárnami velké škody Československu také svou špionážní činností. Této problematice se budu věnovat v další podkapitole svého výzkumu.

za majetek, pokud budou podporovat Brennera v půjčce, kterou poskytoval Československu. Tím samozřejmě byl sledován jeden jediný cíl, a to: „*zvýšení čs. závislosti na Velké Británii.*“¹⁵⁰ Nezákoně restituční, emigrace a pozdější vyvážení majetku z Československa mělo údajně mít za cíl „*poškodit československé devizové hospodářství a hmotně podpořit buržoazii a kapitalistickou vládou státu Izrael.*“¹⁵¹ Při této příležitosti a vzhledem k tomu, že Margolius v minulosti zastával funkci náměstka ministra zahraničí, bylo zahraničním agentům vyzrazeno mnoho státních tajemství a tím způsobeny ztráty a škody. Údajně špionáži se budou věnovat v další kapitole.

Spiklenecké centrum se nesnažilo uvrhnout Československo do závislosti pouze na Velké Británii. V případě Spojených států amerických byl dokonce podle obžaloby vypracován plán pod názvem „dolarová ofenziva“. Dolarová ofenziva měla, podle obžaloby v procesu se spikleneckým centrem, za následek: „*že společnosti byly přímo dirigovány, aby se věnovaly převážně obchodu s USA.*“¹⁵² Společně s podporou prodeje na západ docházelo v rámci plánu dolarové ofenzivy také k podpoře odvětví, na jejichž provoz Československo muselo suroviny samo nakoupit. Byl vytvořen na pokyn Slánského ve spolupráci Margolia, Löbla a Karla Finka, který byl zaměstnán jako obchodní přidělenec v USA. V podstatě mělo dojít k „*zvýšení vývozu do Spojených států prostřednictvím sionistických organizací a židovských kapitalistů v USA.*“¹⁵³ K poškození republiky nedocházelo dle dobové propagandy jenom tím, že byla prohloubená její závislost na USA, ale také tím, že „*tito záškodníci propagovali v USA československé zboží a vyhazovali miliony na pořádání t zv. propagačních výstav.*“¹⁵⁴ Margolius měl údajně pro obchodní machinace využívat sionistických a emigrantských jedinců, kteří dostávali vysoké provize, ale také celkovou obchodní politikou, kterou prováděli obžalobou jmenovaní členové spikleneckého centra.

Tato politika, slovy prokurátora Urválka, ovšem neohrožovala vývoj pouze Československa, nýbrž směřovala k „*vyvolávání hospodářských poruch ve spřátelených zemích, zeslabování tábora míru.*“¹⁵⁵ Spiklenecké centrum v čele se Slánským bojkotovalo rozvoj a udržování obchodních styků se Sovětským svazem a dalšími lidově demokratickými

---

¹⁵⁰ Výslech obviněného Otto Fischla, Rudé Právo, 25. 11. 1952, roč. 33, č. 315, s. 4.

¹⁵¹ Žaloba proti vedení protistátního spikleneckého centra v čele s Rudolfem Slánským, Rudé právo, 20. 11. 1952, roč. 33, č. 310., s. 5.

¹⁵² Tamtéž s. 5.

¹⁵³ Výslech obviněného Rudolfa Margolia, Rudé Právo, 25. 11. 1952, roč. 33, č. 315, s. 3.

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 3.

¹⁵⁵ Proces s vedením protistátního spikleneckého centra v čele s Rudolfem Slánským, Rudé právo, 27. 11. 1952, roč. 33, č. 317, s. 6.

republikami. Státy, spojené se spikleneckým, obchodovaly s Československem za výhodnějších podmínek, než lidově demokratické republiky. Nakupovaly československé zboží za nižší ceny, často byly ceny „*nejenom hluboko pod přejímacími cenami, ale i pod výrobními cenami.*“¹⁵⁶ a „*Od spřátelených zemí byly žádány ceny značně vysoké, v některých případech až dvojnásobné.*“¹⁵⁷ Zde se opět objevuje stereotypní obraz Žida. Údajné chování obviněných je zde podáno jako pro Židy naprosto typické. Konkrétně tvůrci procesu využili stigma „čachrování“ se zbožím, které mohlo být prováděno sionisty díky jejich síti konexí.

Škody lidově demokratickým zemím byly údajně způsobovány i tím, že už domluvené dodávky zboží byly úmyslně opoždřovány oproti dohodnutému termínu dodání. Jednalo se například o dodání cementárny a elektrárny pro Polsko. Rudé právo uvádí, že škoda, která byla touto činností způsobena, může být vyčíslena na 1 626 000 000 Kčs.¹⁵⁸ Takové zboží bylo také, podle obžaloby, „*přednostně vyváženo do titovské Jugoslávie.*“¹⁵⁹ Stejný princip byl aplikován i v případě surovin nutných pro výrobu materiálu, který byl klíčový pro rozvoj hospodářství v Československu, čímž byl zpomalen rozvoj československého hospodářství. Nevýhodnost takových obchodů s kapitalistickými státy byla kryta pomocí konta „M“.¹⁶⁰

Nejednalo se pouze o technické vybavení. Spiklenci, jmenovitě Rudolf Margolius, měli údajně uzavírat smlouvy, které byly podle obžaloby pro Československo nevýhodné také tím, že jimi měli omezovat obranyschopnost země a také její strategické zásoby ve prospěch imperialistických států: „*V roce 1950 a počátku 1951 vznikla v Československu kritická situace v zásobování masem. [...] abych narušil zásobování československého obyvatelstva, dal jsem pokyn k vývozu masa do kapitalistického světa. Byl jsem si při tom vědom toho, že ke krytí nedostatku masa muselo být maso dováženo ještě z demokratického tábora. Když došlo k zákazu vývozu masa, využil jsem podvodně skutečnosti, že se v tomto zakazu hovořilo jen o mase a nikoli o konzervách a dal jsem pokyn k tomu, aby byly vyváženy konzervy.*“¹⁶¹ S konzervami se konkrétně obchodovalo s Anglií, Švýcarskem a Francií. Podobným způsobem se Margolius a jeho spolupracovníci měli zachovat, když došlo v té samé době k nedostatku

---

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 3.

¹⁵⁷ Tamtéž s. 6.

¹⁵⁸ Proces s vedením protistátního spikleneckého centra v čele s Rudolfem Slánským, Rudé právo, 27. 11. 1952, roč. 33, č. 317, s. 6. 1368 milionů je uvedena škoda za elektrárnu Miechovice a 240 milionů za cementárnu Odra – Port.

¹⁵⁹ Proces s vedením protistátního spikleneckého centra v čele s Rudolfem Slánským, Rudé právo, 27. 11. 1952, roč. 33, č. 317, s. 6.

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 6

¹⁶¹ Výslech obviněného Rudolfa Margolia, Rudé Právo, 25. 11. 1952, roč. 33, č. 315, s. 3.

obilí. Tato situace vedla podle tehdejší propagandy k znovuzavedení potravinových lístků. Rudolf Margolius o tom vypovídá: „*V nepřátelském úmyslu jsem dal pokyn, aby bylo vyváženo obilí do kapitalistických států na základě několika transakcí, které jsem uzavřel v roce 1950 s holandskými firmami.*“¹⁶² Na základě těchto obchodů obviněný úmyslně vytvořil situaci, která způsobila že: „*mezi pracujícím lidem byla vyvolána nespokojenost.*“¹⁶³

Tyto obchodní transakce, prováděné „spikleneckým centrem“, byly uskutečňovány za pomoci společnosti pro výměnné obchody Merkuria. Tato společnost byla založena Evženem Löblem a měla sloužit pro kompenzační transakce, při kterých docházelo k vývozu strategických surovin z Československa do kapitalistických zemí. Dováženy byly produkty, pro které v Československu nebylo takové využití. Údajně také docházelo k cenovým ztrátám jak při dovozu, tak vývozu a tím pádem mnohamilionovým škodám. Merkuria byla využívána i pro podporu a spolupráci s Jugoslávií a také měla sloužit k podpoře „protistátních živlů“, mezi které můžeme počítat „*emigranty, nepřátelské kapitalisty a sionisty, kteří byli zapojeni do transakcí Merkurie.*“¹⁶⁴ jimž umožnili „*ohromné obohacování a naproti tomu okrádání Československa.*“¹⁶⁵ Merkuria byla také využívána pro obchodování s Jugoslávií a Švýcarskem pod taktovkou sionistů, uhlobaronů a židovských kapitalistů Simona Orensteina a dalších. V případě Itálie byla pro obchod s uhlím využívána firma Commerce – Combustibili¹⁶⁶ sídlící v Terstu, kterou vlastnil již zmiňovaný Guttman.

Další činnost, která měla podpořit závislost Československa na západních imperialistických státech, byly smlouvy se státem Izrael. Tyto dvě smlouvy spolu úzce souvisely a také kvůli nim byl zásadně ovlivněn hospodářský vývoj Československa. Jednalo se o takzvanou „obchodní a platební smlouvu“ a plán Überall. Ten je pojmenovaný podle Ehudy Avriel-Überalla¹⁶⁷, tehdejšího velvyslance Izraele v Československu, jehož iniciativou tato činnost byla.

Členové „spikleneckého centra“, jmenovitě Rudolf Margolius, Otto Fischl a Evžen Löbl, vytvořili a v březnu 1950 podepsali obchodní a platební smlouvu se státem Izrael. Smlouva fakticky zajišťovala kvóty pro obchod mezi Československem a Izraelem v poměru 3:1, což znamenalo, že byla výhodná pro Československo. Izraelská strana si uzavření

---

¹⁶² Tamtéž s. 3.

¹⁶³ Tamtéž s. 3.

¹⁶⁴ Tamtéž s. 3.

¹⁶⁵ Výslech obviněného Rudolfa Margolia, Rudé Právo, 25. 11. 1952, roč. 33, č. 315, s. 3.

¹⁶⁶ Žaloba proti vedení protistátního spikleneckého centra v čele s Rudolfem Slánským, Rudé právo, 20. 11. 1952, roč. 33, č. 310., s. 5

¹⁶⁷ Ve člancích Rudého práva se s ním můžeme setkat pod různými jmény: Ehud Avril, popříadě Avriel Überall.

smlouvy podmínila dohodou o “transferu majetku”¹⁶⁸, což by znamenalo, že jistá část zboží, které by bylo izraelskou stranou zakoupeno v Československu, by bylo uhrazeno majetkem židovského obyvatelstva, které odešlo do Izraele. Další jednání probíhala ohledně objemu plateb, které budou uskutečněny v devizách.

Ve výsledku, publikovaném dne 25. listopadu 1952 Evžen Löbl dozal, že ve spolupráci s Ehudem Avriel-Überallem, který s ním začal o tomto plánu jednat roku 1949, zneužili chystané smlouvy se státem Izrael pro okradení Československa a „*podpoře sionistické emigrace a majetkového transferu židovské buržoazie.*“¹⁶⁹ Jak jsem již zmínila, tento plán znamenal, že „*jen část vývozu z Československa do státu Izrael bude zaplácena devisami, kdežto zbytek z majetku československé sionistické emigrace zanechaného na území Československa.*“¹⁷⁰ Ráda bych na tomto místě upozornila na nepřesnost v Rudém právu, při zmíenkách o obchodní a platební dohodě byly uváděny dvě hodnoty “transferu”, tedy částky, která bude vyplacena majetkem židovské emigrace. Deník se pohybuje mezi hodnotou 17% ve výpovědi Rudolfa Margolia, a 20% v doznání Otto Fischla. Oba údaje byly otištěny dne 25. listopadu 1952. Karel Kaplan, který se této problematice věnuje v práci „Československo v letech 1948-1953“, uvádí, že finální dohoda stanovila „transfery“ na 17% z celkové částky obchodní výměny.¹⁷¹ V tomto případě se jednalo o úmyslné zhoršení situace, upravení skutečnosti tak, aby údajné provinění spikleneckého centra bylo markantnější, závažnější a pro veřejnost tím pádem hůře tolerovatelné.

Rudolf Margolius ve své výpovědi na otázku prokurátora, zda to byl on, kdo dohodu uzavřel, odpověděl: „*Ano. Byl to rovněž záškodnický akt, směřující proti československému hospodářství. Škodlivost této dohody spočívala hlavně v tom, že 17% hodnoty vývozu muselo být kryto z majetku[...]. Prakticky to znamenalo, že 17% československého vývozu zůstalo nezaplaceno.*“¹⁷² Tímto způsobem mělo být Československo ochuzeno o 17% hodnoty obchodní výměny v devizách, což byl podle autorů procesu pravý záměr „spiklenců“ při sjednávání této klausule.¹⁷³ Margolius následně vypověděl i o dalších záškodnických akcích, které znemožňovaly Československu profitovat na obchodu, popřípadě rovnou bránily rozvoji

---

¹⁶⁸ KAPLAN, Karel. *Zpráva o zavraždění generálního tajemníka*. V ČSFR vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 1992, 303 s., [24] s. obr. příl. Archiv (Mladá fronta). ISBN 80-204-0269-1, s. 97.

¹⁶⁹ Výslech obviněného Evžena Löbla, Rudé Právo, 25. 11. 1952, roč. 33, č. 315, s. 2.

¹⁷⁰ Tamtéž s. 2.

¹⁷¹ KAPLAN, Karel. *Zpráva o zavraždění generálního tajemníka*. V ČSFR vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 1992, 303 s., [24] s. obr. příl. Archiv (Mladá fronta). ISBN 80-204-0269-1, s. 97.

¹⁷² Výslech obviněného Rudolfa Margolia, Rudé Právo, 25. 11. 1952, roč. 33, č. 315, s. 3.

¹⁷³ Výslech obviněného Evžena Löbla, Rudé Právo, 25. 11. 1952, roč. 33, č. 315, s. 2.

hospodářství. Jednalo se o případ vývozu zařízení na výrobu tužek, které měl vyvézt národní podnik Koh – i – noor do Izraele. Tato zařízení neměla být, stejně jako zboží v rámci obchodní a platební dohody, vyplacena devizami, ale akciovým podílem ve společnosti, která tam byla založena.¹⁷⁴

Dále pak bylo vyváženo strojní zařízení z menších podniků, které byly znárodněny po únoru. Tato zařízení měla být přezkoumána, zda by bylo možné je použít v rámci československého průmyslu. Stroje obvykle pocházely z „*továren patřících bývalým československým kapitalistům-sionistům, kteří emigrovali do Palestiny.*“¹⁷⁵ Vybavení továren, tedy dobré a funkční strojní zařízení, bylo pod záminkou „*starých a nepotřebných strojů.*“¹⁷⁶ vyvezeno do Izraele. Tím členové spikleneckého centra nejenom že poškodili hospodářství, poněvadž stroje nebylo možné využít pro potřeby státu, ale také umožnili sionistům získat majetek a „*výrobní prostředky, jež byly znárodněny, nebo jejichž vývoz by prostě nebyl povolen.*“¹⁷⁷

Nejednalo se pouze o prodej zboží, ale samozřejmě také o nákup. Šlo o spolupráci s firmou Coohorn. Evžen Löbl ve své výpovědi uvedl, že smlouvu na nákup umělého vlákna od této firmy podepsal: „*Se záměrem vyvolat technickou závislost československého průmyslu na amerických monopolech.*“¹⁷⁸ Československo na tomto obchodě bylo škodné z toho důvodu, že Löbl donutil Národní banku vyplatit zálohy na zboží dříve, než bylo odesláno. Následně „*Americká vláda pak zakázala vývoz do Československa, takže tyto pohledávky zamrzly a vznikly velké škody.*“¹⁷⁹

Plán Überall, který byl vypracován počátkem roku 1948, byl veřejnosti prezentován jako nástroj pomocí kterého se mělo: „*podřídit hospodářství Československa americkým imperialistům.*“¹⁸⁰ Průběh této akce byl podporován propagační akcí, kterou „sionističtí agenti“ prováděli ve Spojených státech amerických, pod heslem „*kupuj československé zboží – pomáháš Izraeli.*“¹⁸¹ Obchod a propagace měla být prováděna „*za aktivní účasti*

---

¹⁷⁴ Tamtéž s. 2.

¹⁷⁵ Výslech obviněného Rudolfa Margolia, Rudé Právo, 25. 11. 1952, roč. 33, č. 315, s. 3.

¹⁷⁶ Tamtéž s. 3.

¹⁷⁷ Tamtéž s. 3.

¹⁷⁸ Výslech obviněného Evžena Löbla, Rudé Právo, 25. 11. 1952, roč. 33, č. 315, s. 2.

¹⁷⁹ Tamtéž s. 2.

¹⁸⁰ Žaloba proti vedení protistátního spikleneckého centra v čele s Rudolfem Slánským, Rudé právo, 20. 11. 1952, roč. 33, č. 310., s. 4.

¹⁸¹ Žaloba proti vedení protistátního spikleneckého centra v čele s Rudolfem Slánským, Rudé právo, 20. 11. 1952, roč. 33, č. 310., s. 5.

sionistických organizací v USA.“¹⁸²

Podle plánu Ehudy Überalla, který byl v Rudém právu označen také jako „vývozní ofensiva do Spojených států severoamerických.“¹⁸³, mělo v Československu docházet k rozvoji oborů lehkého průmyslu jako například textilu, hraček porcelánu, koželužské výroby a dalších.¹⁸⁴ Československé hospodářství se mělo stát “přívěskem“ amerického průmyslu. Pověřen byl touto činností Alexandr Taub, sionista a americký vyzvědač a „zástupce firmy General - Motors a bývalý poradce Čankajška.“¹⁸⁵ Rudolf Slánský k této problematice ve své výpovědi před soudem uvedl toto: „Byla to fakticky pomoc Izraeli, buržoasnímu, kapitalistickému státu.“¹⁸⁶ V rámci akce Überall měl sionista Taub spolupracovat s poradcem působícím v automobilovém průmyslu, sionistou Fabingerem na upravování hospodářského rozvoje Československa tak, že se automobilový průmysl stal národní výrobou.¹⁸⁷ Tedy aby docházelo k produkci, pro kterou je nutné nakoupit suroviny na západě: „Tento plán předpokládal prohloubení závislosti Československa na kapitalistických státech, neboť z jeho uskutečnění by bylo nutno zdvojnásobit dovoz kaučuku a jiných surovin z kapitalistických států.“¹⁸⁸ Ludvík Frejka ve své výpovědi uvedl, že se jednak provinil samotným povoláním Tauba do služby, ale také tím, že mu dal přístup k tajným materiálům o československých „největších kovoprůmyslových závodech.“¹⁸⁹, které si Taub měl s sebou odvést, když se koncem roku odebral do USA.

Ve své výpovědi Rudolf Slánský popsal, jakým způsobem docházelo k sabotáži na poli hospodářského vývoje Československa. Podle jeho výpovědi docházelo k úmyslnému brzdění průběhu jak dvou, tak pětiletého plánu zejména „brzděním československé surovinové základny, sabotováním výroby nebo rozvoje výroby umělých a náhradních hmot a tím, že nebylo využívání všech rezerv a možností v průmyslu.“¹⁹⁰ Způsob organizace protistátní činnosti byl podobný jako u jiných typů jejich sabotérských akcí. Slánský spolupracoval s Frejkou, který vedl národohospodářský odbor kanceláře prezidenta republiky. Společně do

---

¹⁸² Tamtéž s. 5.

¹⁸³ Výslech obžalovaného Rudolfa Slánského, Rudé Právo, 21. 11. 1952, roč. 33, č. 311, s. 3.

¹⁸⁴ Žaloba proti vedení protistátního spikleneckého centra v čele s Rudolfem Slánským, Rudé právo, 20. 11. 1952, roč. 33, č. 310., s. 5.

¹⁸⁵ Tamtéž s. 5.

¹⁸⁶ Výslech obžalovaného Rudolfa Slánského, Rudé Právo, 21. 11. 1952, roč. 33, č. 311, s. 3.

¹⁸⁷ Proces s vedením protistátního spikleneckého centra v čele s Rudolfem Slánským, Rudé právo, 27. 11. 1952, roč. 33, č. 317, s. 6.

¹⁸⁸ Tamtéž s. 6.

¹⁸⁹ Výslech obviněného Ludvíka Frejky, Rudé právo, 24. 11. 1952, roč. 33, č. 314, s. 4.

¹⁹⁰ Výslech obžalovaného Rudolfa Slánského, Rudé Právo, 21. 11. 1952, roč. 33, č. 311, s. 3.

klíčových pozic v různých komisích dosadili spolehlivé jedince, kteří „*při svých zasedáních vypracovali nepřátelské direktivy.*“¹⁹¹

Prvním velkým problémem, se kterým se československé hospodářství mělo vypořádat, byla údajná nezodpovědná investiční politika. V praxi, podle obžaloby, docházelo k úmyslně pro československou stranu nevýhodným rozhodnutím v oblasti investic do rozvoje průmyslu. Tato problematika souvisí s otázkou vývozu strojního zařízení, které jak jsem uvedla, bylo špatně kategorizováno a funkční stroje byly vyvezeny do kapitalistických států, a následně je Československo muselo znovu nakoupit.

Investiční prostředky také: „*nebyly přidělovány do těch odvětví, kde mohly vytvořit domácí surovinovou základnu a tak odstranit závislost na dovozu.*“¹⁹² Mělo tedy dojít k pravému opaku, ČSR byla dále připoutávána ke kapitalistickému světu, což mohlo potencionálně vést k dalšímu oslabení hospodářství ČSR, poněvadž: „*v případě krise v kapitalistických státech byl zase ohrožen odbyt československých výrobků, [...]by krise v kapitalistických státech mohla znamenat vážné otřesy v hospodářství Československa a brzdi jeho rozvoj.*“¹⁹³

Pro československé hospodářství byla těžba rud velmi podstatná, stejně jako těžký průmysl a právě těchto odvětví, se podle autorů článků v RP, týkala největší pochybení v otázce plánování rozvoje a investic. Těžba železných rud a barevných kovů se těšila z investice pouze 0,08% z celkové investiční částky, což vedlo k nedostatečnému rozvoji schopnosti ČSR pro své továrny zajistit suroviny. Závody těžkého strojírenství sice získaly velkou část investic, ale: „*V průběhu nadměrné investiční výstavby a nesprávné struktury investic v těžkém strojírenství se přes značné zvýšení výroby od roku 1949 do roku 1952 směnnost vůbec nezvýšila.*“¹⁹⁴ Dále docházelo k výstavbě přehnaně velkých továrních komplexů, pro které nebyla zajištěna strojní ani surovinová základna. A také se „*spiklenci*“ dopustili, pod záminkou nutné rekonstrukce, demolic funkčních závodů, v RP je uvedena vysoká pec na Třinecku a na Kladně. Kritizován je také fakt, že v jistých oblastech nedošlo k žádnému rozvoji, tedy že byla opomenuta výstavba „*závodů na syntetický kaučuk, [...]nebyla plánována výstavba hliníkárn.*“¹⁹⁵ A také přehnané investice do odvětví, kde těchto financí nebylo třeba a kde se předpokládalo, že místo využití pro potřeby socialistické

---

¹⁹¹ Tamtéž s. 3.

¹⁹² Proces s vedením protistátního spikleneckého centra v čele s Rudolfem Slánským, Rudé právo, 27. 11. 1952, roč. 33, č. 317, s. 6.

¹⁹³ Tamtéž s. 6.

¹⁹⁴ Tamtéž s. 6.

¹⁹⁵ Tamtéž s. 6.

společnosti, bude docházet k jejich vývozu na západ. Jednalo se o pneumatikárny, koželužny, textilní továrny a další, jejichž současné kapacity ještě nebyly naplněny. V důsledku přílišné rozptýlenosti investic došlo podle argumentů dobové propagandy ke zpoždění výstavby elektrárny na Slapech o 2 roky, což společně s dalšími spikleneckými zásahy do hospodářství vedlo ke škodám „více než 20 miliard Kč. Byl zdržen rozvoj naší surovinové základny[...]. Záměrně vytvořeno nutnost omezování dodávek elektrického proudu.“¹⁹⁶

Všechny tyto neodborné zásahy do průmyslového rozvoje Československa pouze potvrzují fakt, že linie, kterou vymezil prezident Gottwald, nebyla dodržována. Tato linie měla za cíl přestavbu hospodářství z kapitalistického na socialistické.

Sovětské principy vedení hospodářství nebyly plněny a stále byly využívány *staré „kapitalistické baťovské metody pod lživým názvem socialistické podnikové hospodářství.“*¹⁹⁷

Zemědělská politika „spikleneckého centra“ překvapivě nebyla v centru pozornosti prokurátora ani tvůrců procesu. Při své závěrečné řeči jí prokurátor Urválek věnoval pouze dva menší odstavce, přestože jeho proslov zabral několik stránek RP. V podstatě se jednalo o podobné praktiky, které využívali členové „spikleneckého centra“ v hospodářské a průmyslové oblasti. Tedy snaha zbrzdit cestu k socialismu a „zmařit socialistickou přestavbu vesnice.“¹⁹⁸ Také měli podporovat kulaky a statkáře a tím sabotovat rozvoj státního statku. Na zakrytí této činnosti si údajné spiklenecké centrum vymyslelo řadu „*teorií a zavedli celou řadu opatření.*“¹⁹⁹ Mezi ně patřil plán, jehož autorem je Josef Smrkovský, který byl až do svého zatčení v roce 1951 náměstkem ministra zemědělství a generálním ředitelem československých státních statků.²⁰⁰ Jednalo se o pasivitu československých státních statků a také o výhodnost „*permanentního zadlužení ČSR vůči kapitalistickým státům a překračování meziúvěru a jiné.*“²⁰¹

---

¹⁹⁶ Tamtéž s. 6.

¹⁹⁷ Tamtéž s. 6.

¹⁹⁸ Nechť nejvyšší trest dopadne jako železná pěst na hlavu zločinců, Rudé právo, 27. 11. 1952, roč. 33, č. 317, s. 4.

¹⁹⁹ Tamtéž s. 4.

²⁰⁰ V textu RP uvedeno pouze příjmení. Josef Smrkovský byl In PERNES, Jiří. *Krise komunistického režimu v Československu v 50. letech 20. století*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2008, 199 s., xvi s. obr. příl. ISBN 978-80-7325-154-3, s. 114.

²⁰¹ Nechť nejvyšší trest dopadne jako železná pěst na hlavu zločinců, Rudé právo, 27. 11. 1952, roč. 33, č. 317, s. 4.

Obžaloba byla přesvědčena, že společné cíle Tita i Slánského byli odhaleny.²⁰² Jejich plán připravit v ochuzené zemi půdu pro restauraci kapitalismu a vytvoření amerických monopolů suploval roli Marshallova plánu, který toto prováděl ve vazalských státech, tedy se mělo jednat o dokončení toho „*co se nepodařilo misi UNRRA.*“²⁰³ Tato jejich činnost podkopávala rozvoj ČSR a tím i Sovětského svazu, proti kterému pomáhali dovršit velké imperialistické spiknutí, a takto se podíleli „*na přípravách k vyvolání nové světové války.*“²⁰⁴

7.5 Špionážní a obranná činnost

S hrozbou nové světové války velmi úzce souvisí protistátní činnost Slánského v armádě Československa. Stejně jako v dalších aspektech své činnosti, „spoluspiklenci Slánského“ obsadili vedoucí pozice v obranném aparátu, aby jejich činnost byla co nejvíce účinná, ale také aby si mohli navzájem krýt záda a jejich domnělá spiklenecká činnost nevyšla na světlo. Slánský fungoval na pozici předsedy branného výboru Národního shromáždění a jeho hlavním „spoluspiklencem“ byl Bedřich Reicin, náměstek ministra národní obrany.

Na základě znění Košického vládního programu se měla československá armáda organizovat podle stejného vzoru jako ta sovětská. Tím pádem by došlo k předání zkušeností, které sovětští bratři nabrali a v případě napadení, by mohly armády účinněji spolupracovat. Armáda byla ovšem na Slánského rozkaz organizována „*v duchu francouzské buržoasní doktríny.*“²⁰⁵ tedy se její organizace údajně kryla, podle Reicinovy výpovědi s předmnichovským způsobem. S tím souvisí i „*unifikace výzbroje a výstroje, byla sabotáž spiklenců neméně nebezpečná.*“²⁰⁶ Důležité také bylo odstranit nespolehlivé, reakční důstojníky a tak očistit vedení armády od škodlivých osob a tak mělo dojít k vytvoření

---

²⁰² Tamtéž s. 4.

²⁰³ Tamtéž s. 4. Pro více informací o programu UNRRA viz SOMMER, Karel. *UNRRA [United Nations Relief and Rehabilitation Administration] a Československo*. Opava: Slezský ústav AV ČR, 1993, 112 s., [21] fotogr. na příl.

²⁰⁴ Nechť nejvyšší trest dopadne jako železná pěst na hlavu zločinců, Rudé právo, 27. 11. 1952, roč. 33, č. 317, s. 4.

²⁰⁵ Výslech obviněného Bedřicha Reicina, Rudé právo, 23. 11. 1952, roč. 33, č. 316, s. 5.

²⁰⁶ Nechť nejvyšší trest dopadne jako železná pěst na hlavu zločinců, Rudé právo, 27. 11. 1952, roč. 33, č. 317, s. 5.

skutečně „lidově demokratické armády.“²⁰⁷ Důstojníky nově mohli být pouze „spolehlivě a demokraticky smýšlející osoby.“²⁰⁸ Rudolf Slánský k tomuto obvinění vypověděl o své nečinnosti: „umožňoval jsem také, aby vysoce reakční důstojníci, [...]zastávali význačné funkce v armádě.“²⁰⁹

V tomto momentu vstupuje do obrazu Edvard Beneš, který figuruje pro potřeby procesu jako spoluspiklencec, jež „organisoval v armádě protilidovou pátou kolonu a dával otevřeně najevo svůj protisovětský postoj.“²¹⁰ „Spiklencecké centrum“ využívalo schopností a známostí generála Heliodora Píky, který byl na počátku roku 1949 odsouzen za velezradu²¹¹, a dalších pro získání dostatečně protisovětsky orientovaných jedinců na pozice důstojníků a na vysoké posty v armádě. Po roce 1948 zase bránili průnikům stranických orgánů do armády, aby jejich podvratná činnost nemohla být odhalena. Spiklencecká činnost v armádě, zprostředkovaná Reicinem měla ještě další aspekt. Slánského výpověď citovaná v Rudém právu dne 20. listopadu 1952 v rámci článku „Žaloba proti vedení protistátního spiklenceckého centra v čele s Rudolfem Slánským“ tuto situaci komentuje: „Beneš se vyslovoval [...] proti tomu, aby armádní zpravodajská služba sledovala a stíhala agenty imperialistických rozvědek.“²¹²

„Spiklencecké centrum“ ovládlo také bezpečnostní aparát, který byl údajně využíván k ochraně spiklenců a jejich kontaktů před odhalením. Také ovšem k vytvoření příznivých podmínek pro činnost imperialistických rozvědek, která byla autory procesu nazvána rozvratnou.²¹³

Vyšetřovatelé tohoto případu rozkryli širokou „špionážní síť“, která měla být vytvořena pro potřeby anglo-amerických výzvědných služeb, které využívaly zkušené zvyvědače: „velvyslance, vojenské attaché, dopisovatele, kulturní a obchodní zástupce.“²¹⁴

---

²⁰⁷ Žaloba proti vedení protistátního spiklenceckého centra v čele s Rudolfem Slánským, Rudé právo, 20. 11. 1952, roč. 33, č. 310., s. 3.

²⁰⁸ Tamtéž s. 3.

²⁰⁹ Tamtéž s. 3.

²¹⁰ Necht' nejvyšší trest dopadne jako železná pěst na hlavu zločinců, Rudé právo, 27. 11. 1952, roč. 33, č. 317, s. 4.

²¹¹ Pro více informací viz RICHTER, Karel a BENČÍK, Antonín. *Kdo byl generál Píka: portrét čs. vojáka a diplomata*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 1997, 307 s., [10] s. obrazových příloh. Edice osudů. ISBN 80-85765-81-0.

²¹² Žaloba proti vedení protistátního spiklenceckého centra v čele s Rudolfem Slánským, Rudé právo, 20. 11. 1952, roč. 33, č. 310., s. 5.

²¹³ Tamtéž s. 5.

²¹⁴ Žaloba proti vedení protistátního spiklenceckého centra v čele s Rudolfem Slánským, Rudé právo, 20. 11. 1952, roč. 33, č. 310., s. 3.

Tato činnost byla z části financována pomocí „gangsterského zákona“²¹⁵, který vydělil 100 milionů dolarů na podporu zločinecké a podvratné činnosti v Sovětském svazu a dalších lidově demokratických státech. Podle citované výpovědi Rudolfa Slánského publikované 20. listopadu byli západní imperialističtí agenti členy „spikleneckého centra“. Další spolupracovníci Slánského údajně participovali na činnostech mezinárodních organizací, které byly ovládány „anglo-americkými imperialisty. Byly to na příklad organisace sionistické a organisace svobodných zednářů.“²¹⁶ Jednalo se o hospodářskou, obrannou, politickou špionáž proti ČSR, kterou západní státy využívaly pro uskutečnění rozvratné činnosti. Jejich působení se neomezovalo pouze na jeden socialistický stát. Tedy Noel Field, který byl odhalen při procesu s Rajkem v Maďarsku, byl ve styku s Arthurem Londonem, který působil na ministerstvu zahraničních věcí na pozici náměstka. Nejednalo se pouze o americké agenty. Činné byly i zpravodajské služby Velké Británie, Francie a samozřejmě Jugoslávie. Za centra špionáže byly označeny ambasády kapitalistických států, popřípadě různé kulturní, obchodní a jiné společnosti. Americká společnost USIS, která se primárně měla zabývat propagací „zvrhlé americké dolarové pseudokultury, hudby, filmu, [...]se zabývala sbíráním špionážních zpráv a získáváním nových agentů.“²¹⁷ Velká Británie využívala pro své špionážní aktivity „Britskou radu“, která oficiálně sice doučovala angličtinu, ale ve skutečnosti shromažďovala informace. Propojení s Jugoslávií a její vliv na dění v ČSR měla prokázat existence tzv. „jugoslávské knihy“, která ještě „po odhalení zrádcovské titovské kliky sloužila jako zástěrka k provádění špionážní činnosti.“²¹⁸ Všechny tyto organizace mají kromě špionáže ještě další aktivitu společnou. Zabývaly se šířením kultury své země, což bylo státním prokurátorem Urválkem považováno za zločinecké chování, poněvadž tím doházelo k „popularisaci západnické kultury a t. zv. amerického způsobu života.“²¹⁹

Urválek také hned na úvod procesu charakterizoval a rozebral, jakým dalším způsobem fungovala údajná špionážní činnost, která narušovala chod ČSR. Slánský „a jeho spiklenecké centrum“ měli úmyslně dosazovat do československých zastupitelských úřadů nepřátelské jedince, kteří následně zběhli na druhou stranu a s sebou vzali i cenné informace a

---

²¹⁵ Tamtéž s. 3.

²¹⁶ Žaloba proti vedení protistátního spikleneckého centra v čele s Rudolfem Slánským, Rudé právo, 20. 11. 1952, roč. 33, č. 310., s. 3-4.

²¹⁷ Žaloba proti vedení protistátního spikleneckého centra v čele s Rudolfem Slánským, Rudé právo, 20. 11. 1952, roč. 33, č. 310., s. 4.

²¹⁸ Tamtéž s. 4.

²¹⁹ Tamtéž s. 4.

„rozšiřovali také nepřátelské pomluvy [...] a stávali se organisátory další podvratné činnosti [...] tím, že posílali na území ČSR agenty a vrahy.“²²⁰ Jinak americké výzvědné služby údajně využívaly izraelské agenty, popřípadě se kryly izraelskými pasy. Takto pracoval v ČSR podle RP „Ehud Avriel a zaměstnanci velvyslanectví Felix a Ben Shalom, udržovali špionážní spojení s Bedřichem Geminderem a Otto Fischlem.“²²¹

Na základě výpovědí bylo v RP uvedeno, že Vladimír Clementis, Bedřich Geminder, Ludvík Frejka, Otto Fischl a další měli kontakty na západní výzvědné služby, pomocí kterých se američtí imperialisté a národy jim sloužící „mohli do činnosti protistátního spikleneckého centra vměšovat.“²²² Celkový duch obvinění se ovšem neomezoval pouze na poslušání rozkazů imperialistický pánů, ale hlavní podstatou mělo být vynášení informací, které poškozovaly ČSR.

Na počátku této kapitoly bylo uvedeno, že zločin členů spikleneckého centra se skládal z několika nosných kamenů – okruhů, které dohromady vytvořily mozaiku jejich údajných ohavných činů. Pojítkem, které drželo tuto strukturu pohromadě, byla jejich spolupráce a zahraniční kontakty na agenty. Tedy špionáž.

Ve své práci se primárně zajímám o činnost sionistů v ČSR a proto popisovat kompletní strukturu špionážní činnosti, která byla veřejnosti představena v rámci procesu se Slánským je nad rámec mé práce. Věnovat se tedy budu pouze osobám, které byly obviněny ze sionismu. Role sionistů ve špionážní činnosti protistátního spikleneckého centra byla spíše organizačního, zprostředkovávajícího rázu. Zde dobová propaganda využila další velmi rozšířenou představu, že Židé mají kontakty v mnoha státech. Tedy nebylo zarážející pro čtenáře, že to byli právě sionisté, kteří sloužili jako kontakty pro další členy “spikleneckého centra“. Právě díky činnosti sionistických organizací bylo domnělé spiklenecké centrum spojeno s „americkými imperialisty, kteří prováděli právě prostřednictvím sionistických organizací v Československu rozsáhlou protistátní činnost.“²²³ Což zcela zapadá do obrazu, který o sionismu obžaloba vytvořila. Odpor proti sionismu byl popisován jako „obrana proti americké špionážní diversantské a rozvratné agentuře.“²²⁴

Ze špionážní činnosti je v podstatě obviněn téměř každý člověk v procesu figurující jako negativní postava. Špionážní činnost za československou stranu vykonával Goldstücker,

---

²²⁰ Tamtéž s. 4.

²²¹ Tamtéž s. 4.

²²² Výslech obžalovaného Rudolfa Slánského, Rudé právo, 21. 11. 1952, roč. 33, č. 311, s. 2

²²³ Tamtéž s. 2

²²⁴ I. O odhalení a zneškodnění protistátního spikleneckého centra, Rudé právo, 17. 12. 1952, roč. 33, č. 337, s. 2.

který měl za úkol „zprostředkování špionážního spojení se Zilliacusem.“²²⁵ i Mordechai Oren, který se ve skutečnosti „zabýval profesionálně špionážní činností“²²⁶, ale vystupoval jako novinář. Můžeme to vidět i na příkladu firmy Coohorn.²²⁷ Evžen Löbl o Coohornovi vypověděl toto: „Coohorn je americký sionista, továrník [...]. Proto jsem mu velmi rád prozrazoval různé tajné informace počítaje, že se dostanou tak přímo k vládnoucím kruhům Ameriky.“²²⁸ Spojené státy tedy představovaly centrum shromažďování informací i od sionistických agentů.

Ti, společně se Zilliacusem sloužili jako spojení s titovskou klikou, Oren vypověděl že „V zájmu sionismu a anglické špionážní služby jsem se setkával s činiteli titovské fašistické kliky.“²²⁹ Jak již bylo uvedeno, tímto způsobem podle obžaloby získal Oren kontakt na Moše Pijadeho, který zase kontakt se Slánským udržoval přes izraelské velvyslanectví. Sionisté tedy sloužili jako prostředníci mezi jednotlivými reakčními centry, tedy ČSR a Jugoslávií a Spojenými státy.

Ač byl sionistický vliv přítomen skoro v každé části obžaloby, hlavní síla argumentace spočívala ve finanční, hospodářské politice a také v celkovém způsobu jak sionisté získali moc a vliv. Detailnější rozpracování jejich činnosti v rámci špionáže popřípadě obranné politiky chybí.

Zde je potřeba zvážit, za jaké činy byli členové „spikleneckého centra“ odsouzeni. Podstatné je i to, co jim bylo vytýkáno v průběhu procesu: vykonstruovaný systém jejich provinění, ale také znění rozsudku, který nad nimi byl vyhlášen jménem republiky 27. 11. 1952. Obžalování byli z mnoha věcí. Figurovalo zde nařčení z vytváření spikleneckého centra s pomocí imperialistických agentů a také špionážní aktivity, které společně s jejich činností v oblasti hospodářské měly poškozovat republiku.²³⁰ Samotná hospodářská a finanční činnost se pro potřeby procesu hodila pravděpodobně nejvíce, poněvadž tvůrcům umožnila využít již zmíněných stereotypů, které ve společnosti existovaly. Ale obžaloba se primárně na tuto oblast nesoustředila, tato provinění byla uváděna společně s dalšími.

---

²²⁵ Výslech svědků k trestné činnosti Slánského, Rudé právo, 22. 11. 1952, roč. 33, č. 312, s. 2

²²⁶ Tamtéž s. 2

²²⁷ Coohorn byla firma, která měla dodat zařízení na výrobu umělých vláken. Coohorn je využit v textu jako název firmy a následně jako jméno osoby, aniž by byla spojitost vysvětlena. Předpokládám proto, že Coohorn je jméno majitele, který po sobě firmu pojmenoval.

²²⁸ Výslech obviněného Evžena Löbla, Rudé Právo, 25. 11. 1952, roč. 33, č. 315, s. 2.

²²⁹ Výslech svědků k trestné činnosti Slánského, Rudé právo, 22. 11. 1952, roč. 33, č. 312, s. 2

²³⁰ *Proces s vedením protistátního spikleneckého centra v čele s Rudolfem Slánským*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1953, 547, [4] s. 8.

Rozdíl je znatelný v rozsudku, ve kterém byli obžalovaní odsouzeni za trestné činy jako velezrada, vyzvědačství, sabotáž a vojenská zrada.²³¹ Hospodářská činnost je zmíněna v třetím odstavci rozsudku v oblasti výčtu jejich zločinů, ale v tomto případě se RP zaměřilo více na další aspekty jejich provinění, například na špionážní činnost a vyzrazení státního tajemství. Tedy je zde patrný posun. Přestože nebyla konstrukce jejich obvinění ve špionážní a obranné oblasti tolik rozpracovaná, odsouzení nakonec byli právě za tyto provinění, která jsou v podstatě to nejhorší, co může kdy jedinec spáchat proti svému státu.

7.6 Slovensko

Slánského vliv měl být tak velký, že ani slovenská část republiky nezůstala ušetřena jeho činností. „*Trockisto-sionističtí*“²³² zločinci pro naplnění své role „páté kolony“, podle soudruha Michaličky, museli: „*ovládnout Bratislavu, ovládnout Slovensko.*“²³³ Protože pokud by nebylo Slovensko oslabeno nacionálními rozbroji, mohlo by převzetí moci sionisty být ohroženo. Činnost sionistů byla podporována slovenskými buržoazními nacionalisty. „Hlavním“ slovenským buržoazním nacionalistou obviněným v rámci procesu s protistátním spikleneckým centrem byl Vladimír Clementis, bývalý ministr zahraničí, který byl prezentován jako „rudověrný“ Slovák a Benešův poskok.²³⁴ O něm bylo známo „[...]že Beneš pohrdal slovenským národem i jeho řečí.“²³⁵ Clementis se snažil podpořit slovenské separatistické hnutí, což v „*perspektivě Clementisově, toť vydání Slovenska americkým imperialistům.*“²³⁶ Clementis spolupracoval se Slánským a společně měli „[...]tytéž kontrarevoluční cíle[...].“²³⁷ Jejich lidé si navzájem pomáhali na významná místa a kryli si záda²³⁸.

---

²³¹ Rozsudek nad vedením protistátního spikleneckého centra v čele s R.Slánským, Rudé právo, 28. 11. 1952, roč. 33, č. 318, s. 1.

²³² Vystoupení soudruha A. Michaličky, Rudé Právo, 20. 12. 1952, roč. 33, č. 340, s. 5.

²³³ Tamtéž, s. 5.

²³⁴ Nechť nejvyšší trest dopadne jako železná pěst na hlavu zločinců, Rudé právo, 27. 11. 1952, roč. 33, č. 317, s. 3.

²³⁵ Tamtéž, s. 3.

²³⁶ Tamtéž, s. 3.

²³⁷ Tamtéž, s. 3.

²³⁸ Pro více informací o této problematice nahlédněte do publikace Jana Rychlíka Proces proti tzv. slovenským buržoazním nacionalistům. *Dějiny a současnost*. 1997, s. 19-22.

7.7 Chování ke spoluobčanům židovského původu a obraz státu Izrael v dobovém tisku

Stát Izrael, přestože si vysloužil hodně pozornosti díky svému napojení na sionistické organizace, které údajně sloužily imperialistům, je v RP zmiňován jen sporadicky. V době trvání procesu, tedy od 20. do 27. listopadu byl sice zmiňován ve výpovědích, ale zde obvykle jako centrum sionistických operací a jako lokaj imperialismu, který se nechal uplatit americkými dolary. Mimo období probíhajícího procesu byly zprávy o dění v Izraeli velmi sporadické a obvykle se vyskytovaly ke konci vydání. Jejich obsah se různil, ovšem vždy se jedná o negativní informace, které mohly dokreslovat situaci ve státu, který se stal členem „americko-britského bloku.“²³⁹ Ekonomická situace v zemi podle zpráv ze dnů 17. 4. a 20. 4. byla špatná. Rudé Právo informovalo o zvyšujících se cenách v Izraeli, který potřebuje finanční prostředky.²⁴⁰ Tyto finance plánovali získat tlakem na Židy žijící v Americe formou půjčky za jakýchkoli podmínek.²⁴¹ Ekonomika státu Izrael po jeho příklonu k západu tedy byla ve špatném stavu a vyžadovala si konstantní injekce.

Komunistický režim v tomto procesu vystupoval na první pohled velmi protižidovsky. Tento jeho postup byl zakryt zaměněním antisemitismu za antisionismus a vysvětlení jeho nutnosti, za což se dá proces s Rudolfem Slánským a jeho spikleneckým centrem považovat.

V podstatě se tedy jednalo o korektní postup, kdy nebyly například náboženské obce automaticky obviněny z protistátní činnosti, ale ve výpovědi Otty Fischla se dočteme, že sionistické živly ovládly náboženské obce a ovládaly je a využívaly k protistátní činnosti.²⁴² A přestože se oficiálně nejednalo o odpor proti židovské menšině, je jen velmi těžké si nepovšimnout některých velmi podobných obrazů, které se vyskytují v rámci stereotypních zobrazení a popisů Židů.

Stereotypem, který byl využit při vytvoření obrazu sionisty v rámci procesu s Rudolfem Slánským, byl vzhled. Ten byl využit v karikaturách, které provázely některé vydání RP. Například ve vydání z 30. 11. 1952 se na poslední straně nachází karikatura, která znázorňuje dopadení Rudolfa Slánského rukou socialismu. Slánský je zobrazen jako loutka imperialistů, kterým tím také byly překaženy plány. Všichni zobrazení mají ty samé rysy. Velký nos, uši, husté obočí, černé fraky, to jsou všechno tradiční znaky, kterými byli Židé identifikováni. Tato karikatura upozorňuje také na další velmi závažné obvinění, které se

²³⁹ Ze zasedání VII. Valného shromáždění OSN, Rudé Právo, 21. 12. 1952, roč. 33, č. 341, s. 6

²⁴⁰ Krátce ze světa, Rudé právo, 3. 4. 1952, roč. 33, č. 81, s. 4.

²⁴¹ Tamtéž, s. 4.

²⁴² Výslech obviněného Otto Fischla, Rudé Právo, 25. 11. 1952, roč. 33, č. 315, s. 4.

vázalo k postavení „sionistů“ a zbytku židovské komunity. Otto Fischl, který v procesu díky využití jistých technik vystupoval jako typický sionista, byl opakovaně obviněn z kolaborace s nacisty: „jeden z organisátorů sionistické podkopné činnosti v ČSR a jeden z nejvýznamnějších agentů izraelské výzvědné služby, dobrodruh Otto Fischl, který za okupace ve službách gestapa se propůjčil k likvidaci židů a jejich majetku.“²⁴³ S ohledem na události druhé světové války se jedná o jedno z nejtěžších obvinění, které se daly pravděpodobně vznést proti komukoli.²⁴⁴ Mezi další obvinění, přestože stejně jako zmínky o spolupráci s nacisty jen pro potřebu osobního obohacení nepatřily do proudu hlavních obvinění, spíše mezi doplňující informace dokreslující zrůdnost sionistů, patřila také snaha okrást židovské obyvatelstvo, primárně z chudších vrstev: „Já jsem svým přísným postupem proti chudým židům kryl právě to, že podporuji buržoasii povoláním vývozu rozsáhlého majetku.“²⁴⁵ Otto Fischl se tedy snažil zakrýt svou domnělou zločinnou činnost svým přísným postupem vůči židovské populaci. Pro obohacení a pomoc domnělým sionistům se nebránil využít svých pravomocí, aby zabránil obyčejným Židům v odchodu do Izraele s majetkem, který jim právoplatně náležel, jenom aby mohl asistovat ve vývozu údajným sionistům.

Tedy nejenom že byl stereotyp krádeže využit pro usnadnění identifikace zločinu sionismu, ale byl využit i k jejich dalšímu očernění tím, že se neštíteli spolupracovat s nacisty a vraždit své bratry pro získání jejich majetku. Ústřední tiskový orgán využíval tedy jak nové konstrukty, tak již rutinní obrazy peněz, velkého nosu a finančních manipulací pro podpoření obvinění, které vznesla proti spikleneckému centru a jeho „vůdci“, Rudolfu Slánskému.

---

²⁴³ Žaloba proti vedení protistátního spikleneckého centra v čele s Rudolfem Slánským, Rudé právo, 20. 11. 1952, roč. 33, č. 310., s. 3.

²⁴⁴ Výslech obviněného Otto Fischla, Rudé Právo, 25. 11. 1952, roč. 33, č. 315, s. 4.

²⁴⁵ Tamtéž s. 4.

8.0 Závěr

Ve své práci jsem si dala za cíl zjistit, jakým způsobem se ústřední tiskový orgán KSČ, Rudé právo, prezentoval obraz sionismu široké veřejnosti. Tedy jaké argumenty, kontext a také jaký příběh byly využity při dokumentaci procesu s Rudolfem Slánským a „spikleneckým centrem“.

Na počátku své práce jsem se pokusila poukázat na mezinárodní souvislosti a na události, které mohly ovlivnit vývoj procesu, respektive směr, kterým se pod dohledem sovětských poradců měl ubírat. Není snadné určit jednu konkrétní příčinu, proč finální zaměření procesu bylo takové, jaké ho známe. Je ovšem jisté, že se jednalo o vyfabrikovaný monstrproces, který, byl by se odehrál dříve, mohl by mu padnou za oběť někdo jiný a role sionismu by v něm mohla být podobná například jako v procesu s László Rajkem. Tedy spíše druhotná. Tento proces měl sloužit mimo jiné jako důkaz loajality, který byl vyžadován i po dalších státech sovětského bloku, jehož vedení mohlo cítit po událostech v Jugoslávii potřebu zajistit si dominanci a ujistit jak občany, tak vůdce jednotlivých zemí, že podobné chování nebude tolerováno a že jejich osud je v rukou Stalina.

„Nálepka sionismu“ fungovala jako nástroj očernění, zdůvodnění viny a také dávala obžalobě prostor, aby k ní připojila další obvinění, která se dala automaticky vysvětlit pomocí stereotypních obrazů, které byly také zapracovány do obsahu procesu ve formě, ve které byl prezentován široké veřejnosti. V Analytické části jsem se soustředila na ty články, kde byl zmíněn sionismus a také vysvětleno jeho provinění. Stačí, aby byl jedinec jednou ze sionismu obviněn a tím se toto obvinění vztahovalo na jeho veškerou protistátní činnost, která se tak stala sionistickou. Snažila jsem se vycházet z podkladů, kde byla využita „nálepka sionismu“, tedy kde bylo pro obžalobu podstatné, aby si čtenář spojil problémy či činy se sionisty a jim tím pádem připadla vina za tyto skutečnosti.

Jeden z dotazů, které je jisté důležité si položit je, jak si vysvětlit rozdíly v pokrytí jednotlivých oblastí sionistické činnosti. Pro toto je možno nalézt několik důvodů. Jednak se jednalo o vyfabrikované obvinění, tedy záleželo pouze na rozhodnutí pověřených orgánů, jak moc úsilí vloží do každé jednotlivé kategorie, a je zjevné že nejvíce se zaměřili na finanční a hospodářskou propagandu. Špionážní činnost byla také sionistům připisována, ale ta je blízce spojená s obchodem a v podstatě se dá shrnout v několika větách. Sionismus v tomto kontextu fungoval jako nástroj imperialistických výzvědných služeb, a v podstatě každý podával agentům Velké Británie či USA informace o činnosti v jeho úřadě.

Oblast obrany sice byla zmiňována, ale pojem sionismus v ní nebyl zmiňován, jen velmi sporadicky. V porovnání s četostí využití termínu sionismus v člancích jiného obsahu je jasné, kde se nacházela hlavní oblast zájmu obžaloby

Tyto konkrétní činnosti, které mělo údajné sionistické centrum vykonávat, jsou rozpracovány do hloubky, poněvadž tvůrci procesu se mohli odvolat na stereotypy, které mohli využít pro podporu důvěryhodnosti, uvěřitelnosti či typického chování, které bylo připisováno sionistům. Jak jsem již zmiňovala, Židům byla připisována snaha ovládnout finanční machinace, velmi často byli zobrazováni jako zloději, lichváři a manipulátoři. Autoři článků také využívali spojení Spojených států amerických a jejich finančních mechanismů a společností s židovskou menšinou. Tedy využívali dlouho přítomný argument, že Židé jsou ti, kteří hromadí finance a kupčí. Tím pádem běžný čtenář mohl snadněji uvěřit obviněním proti sionistům vzneseným, pokud se týkaly této oblasti, poněvadž to bylo tradiční argument spojované se židovskou populací.

Autoři procesu tedy využili již existujících stereotypů, které kolovaly ve společnosti pro snadnější očernění sionistů. Rozdílné pokrytí jednotlivých částí viny spikleneckého centra bylo ovlivněné pravděpodobně i vhodností jednotlivých argumentů.

Ve své práci jsem se zaměřila na způsob, jakým fungovala „nálepka sionismu“, tedy jakým způsobem byla konstruován příběh „zrady“, který propagandisticky zpracovalo Rudé právo. Jedním z argumentů proti činnosti „spikleneckého centra“ byla i jejich provázanost a spolupráce s imperialistickými a židovsko-buržoazně nacionalistickými živly.

Obžaloba obviněným dokázala, že systematicky okrádali Československo svou protistátní činností v oblasti hospodářské a finanční. Jejich údajné nevýhodné obchody a smlouvy ožebračovaly socialistického dělníka a peníze dostávaly sionistické živly, které tyto pakty domlouvaly. Mělo se jednat o snahu podřídit Československo imperialistické vládě západního stylu, čemuž byl nápomocný i fakt, že se někteří členové spikleneckého centra snažili udržovat obchodní vztahy se státy západní Evropy a Izraelem. S ohledem na analytickou část mé práce mohu říci, že tato činnost si vysloužila asi největší kritiku ze strany obžaloby. Míra rozpracovanosti systému fungování „spikleneckého centra“ v rámci těchto kategorií a četosti používání nálepky „sionismu“ svědčí o potřebě autorů procesu vypořádat se s aktuálními problémy. V podstatě veškerá provinění, i to spojené se špionážní činností spikleneckého centra, tedy kdy bylo rozebíráno napojení „spikleneckého centra“ na zločinecké buňky v dalších státech sovětského bloku (Sovětský svaz v podstatě nebyl v tomto případě jmenován, objevuje se napojení na Čangajška, László Rajka). Vysvětlení se ve velké míře vázalo na jejich činnost v hospodářsko-finanční oblasti, tedy jejich spolupráce s poradci,

agenty imperialismu, kteří se snažili obohatit na nákupu, prodeji a dalších finančních machinacích ke kterým se členové spikleneckého centra mohli dostat. Jmenovitě se jedná o případ tzv. dolarové ofenzívy, kterou vytvořili pro ochuzení Československa a obohacení již zmiňovaných elementů mimo Československo. Také o případ nákupu materiálu ze západních zemí, který byl podle obžaloby předem odsouzen k neúspěchu²⁴⁶ nebo o akci Brycha. Toto tedy bylo primárním zaměřením tvůrců procesu.

Jednalo se o činnosti, které měly nejenom ČSR poškodit a také připoutat republiku blíže kapitalistickým státům a vytvořit z ní stát, který se bude ubírat podobnou cestou jako Jugoslávie, stát neposlušný Sovětského svazu.

Dalším badatelům bych jistě doporučila Rudé právo jako velmi zajímavý a nosný pramen. Interpretace jednání Valného shromáždění OSN, ze kterého se na stranách Rudého práva pravidelně objevovaly zprávy, by jistě byly pro další bádání vhodné.

Také by bylo jistě zajímavé analyzovat způsob, jakým reflektoval tisk proces s László Rajkem v době trvání procesu a porovnat jazyk a způsoby vyjadřování využití v těchto dvou procesech, poněvadž se v obou objevilo obvinění ze sionismu. V procesu s Rajkem sice jako hlavní figurovalo obvinění ze spolupráce s americkými imperialisty, fašisty, trockisty a také obvinění z protisovětského nacionalismu, ale sionismus se zde již také objevil. Poněvadž se proces s László Rajkem odehrál v roce 1949, Rudé právo se detailněji aspektům jeho procesu nevěnuje v době trvání procesu s Rudolfem Slánským. V článcích se objevuje jen sporadicky. V momentech, kdy je zmiňován v Rudém právu, obvykle slouží jako model nejhoršího zrádce, kterého postihl spravedlivý trest. Rudolf Slánský měl podle Rajkova vzoru také dostat trest nejvyšší. Konkrétní provinění je u László Rajka zmiňováno jen sporadicky, například při detailnějším rozebírání systému, jakým Slánský s jeho spoluobvinění navazovali špionážní spojení se zahraničím. Tady slouží jako nástroj utvrzení reálnosti tohoto systému, stejně jako další již odsouzení, jmenovitě Gomulka a Kostov²⁴⁷. Tedy ukázkou toho, jak fungovala spolupráce v jiných procesech, byl legitimizován systém spolupráce v případě Rudolfa Slánského.

A také Rajk vystupuje jako postava, kterou Slánský využil pro zakrytí vlastní činnosti. Slánský údajně tvrdil, že podobné se znova, „*zrůdy nemohou vyskytnout*“²⁴⁸ působit uvnitř

---

²⁴⁶ Podle Rudého práva doopravdy došlo k neúspěšnému nákupu materiálu v USA. Údajně bylo, přede jasné, že materiál nebude z důvodu odporu vlády USA dodán, ale i přesto byl předem zaplacen a tím Československu vznikla škoda.

²⁴⁷ Výslech obžalovaného Rudolfa Slánského, Rudé právo, 21. 11. 1952, roč. 33, č. 311, s. 2

²⁴⁸ Nedocenitelná pomoc, Rudé právo, 25. 11. 1952, roč. 33, č. 315, s. 1.

komunistických stran, a tím, jak uvádí Rudé právo, otupoval bdělost strany. Tedy Rajkova role v procesu se Slánským je spíše druhořadá, autoři ho využívali jako odstrašující případ.

Závěrem své bakalářské práce bych ráda poznamenala, že přestože byl Rudolf Slánský část svého života vysokým představitelem KSČ a sám byl zodpovědný za mnoho rozsudků a uvěznění, která by podle optiky dnešního práva byla označena za nespravedlivá. Paradoxně se nakonec obětí stal Rudolf Slánský, který byl obviněn ze sionismu, který dobová propaganda využívala pro zakrytí svých antisemitských nálad. Tuto skutečnost jasně ilustruje využití stereotypních obrazů o Židech, které se udržely a byly využívány.

Z toho důvodu věřím, že role historika je zde velmi důležitá, aby dále docházelo k rozkrývání minulých činů, jejich osvětlování a následnému poučení z nich, poněvadž antisemitismus je ve společnosti stále aktuální téma.

9.0. Seznam použitých pramenů

Rudé právo z let 1951 a 1952.

10.0. Seznam použité literatury

COLLINS, Larry a LAPIERRE, Dominique. *Ó Jeruzaléme!*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997, 476 s., [8] s. il. na příl. ISBN 80-710-6295-2.

ČAPKOVÁ, Kateřina. *Češi, Němci, Židé?: národní identita Židů v Čechách 1918 až 1938*. 2., přeprac. vyd. Praha: Paseka, 2013, 367 s. ISBN 978-80-7432-294-5.

DOUBKOVÁ, Eliška. *Akce sionista: Antisemitismus ve vyšetřování Státní bezpečnosti*. Brno, 2013. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filosofická fakulta.

DUFEK, Jiří, ŠLOSAR, Vladimír a KAPLAN, Karel. *Československo a Izrael v letech 1947-1953: studie*. Praha: Doplněk, 1993. ISBN 8085765268.

DUFEK, Jiří, ŠLOSAR, Vladimír a KAPLAN, Karel. *Československo a Izrael v letech 1947-1953: dokumenty*. Praha: Doplněk, 1993. ISBN 8085765268. Praha, 1993.

FOITZIK, Jan. *Souvislosti politických procesů ve střední a východní Evropě*. In: PERNES, J. - FOITZIK, J., ed. *Politické procesy v Československu po roce 1945 a 'případ Slánský'*. 1. vyd. Brno: Prius, 2005, s. 11-21. ISBN 80-7285-053-9.

GREGOVIC, Danil. *Tak skončila Jugoslavie*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1944, 207 s., [12] s. obr. příl.

HABERMANN, Tomáš. *Československo a Izrael 1947-1949: léta přátelství*. Praha, 2011. Diplomová práce. Pedf UK.

HAVLÍČKOVÁ, Petra. *Politické procesy z padesátých let minulého století*. Brno, 2009. Diplomová práce. Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Katedra dějin státu a práva.

- HERZL, Theodor. *Židovský stát: pokus o moderní řešení židovské otázky*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2009, 139 s. Europa (Academia). ISBN 978-80-200-1712-3.
- JOHNSON, Paul. *Dějiny židovského národa*. Vyd. 1. Praha: Rozmluvy, 1995, 591 s. ISBN 80-853-3631-6.
- KIEVAL, Hillel J. *Languages of community: the Jewish experience in the Czech lands*. Berkeley: University of California Press, 2000, xi, 311 s. ISBN 05-202-1410-2.
- KAPLAN, Karel. *Zpráva o zavraždění generálního tajemníka*. V ČSFR vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 1992, 303 s., [24] s. obr. příl. Archiv (Mladá fronta). ISBN 80-204-0269-1.
- KAPLAN, Karel a KOSATÍK, Pavel. *Gottwaldovi muži*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2004, 333 s., [32] s. obr. příl. ISBN 80-718-5616-9.
- KAPLAN, Karel a KOSATÍK, Pavel. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. 1. vyd. Brno: Barrister, 2001, 253 s., 16 s. obr. příl. Poznávání komunistické minulosti. ISBN 80-859-4775-7.
- KOUROVÁ, Pavlína. *Propagandistické kampaně v Československu v letech 1948–1953*. Praha, 2013. Disertační práce. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta.
- KRAMMER, Arnold. *The forgotten friendship: Israel and the Soviet Bloc, 1947-53*. Urbana: University of Illinois Press, 1974, x, 224 p. ISBN 02-520-0396-9.
- KRUPP, Michael. *Sionismus a Stát Izrael: historický nástin*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 1998, 242 s. Moderní dějiny. ISBN 80-702-1265-9.
- MESSADIÉ, Gerald. *Obecné dějiny antisemitismu: od starověku po dvacáté století*. Vyd. 1. Praha: Práh, 2000, 317 s. ISBN 80-725-2038-5.
- NOVÁK, Daniel. *Vznik Státu Izrael a pomoc Československé republiky*. Plzeň, 2012. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta filozofická.

PERNES, Jiří. *Krise komunistického režimu v Československu v 50. letech 20. století*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2008, 199 s., xvi s. obr. příl. ISBN 978-80-7325-154-3.

PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Sefer, 2001, 702 s. ISBN 80-859-2433-1.

Politické procesy v Československu po roce 1945 a "Případ Slánský": sborník příspěvků ze stejnomenné konference pořádané ve dnech 14.-16. dubna 2003 v Praze. Brno: Prius, 2005, 391 s. ISBN 80-728-5053-9.

REIMAN, Michal. *Sovětská politika a sovětská vedení 1948-1953 : sovětský kontext procesů v zemích 'lidové demokracie'*. In: PERNES, J. - FOITZIK, J., ed. *Politické procesy v Československu po roce 1945 a 'případ Slánský'*. 1. vyd. Brno: Prius, 2005, s. 22-32. ISBN 80-7285-053-9.

RICHTER, Karel a BENČÍK, Antonín. *Kdo byl generál Píka: portrét čs. vojáka a diplomata*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 1997, 307 s., [10] s. obrazových příloh. Edice osudů. ISBN 80-85765-81-0.

RUCKER, Laurent. *Stalin, Izrael a Židé*. Vyd. 1. V Praze: Rybka Publishers, 2001, 313 s. ISBN 80-861-8253-3.

RYCHLÍK, Jan. *Proces s tzv. slovenskými buržoazními nacionalisty*, in: Peter Holásek – Mira Baňacká (edd.), *Vladimír Clementis 1902–1952. Zborník príspevkov z konferencie 28. 5. 2002 v Bratislave, Bratislava, Ministerstvo zahraničných vecí Slovenskej republiky – Slovenský inštitút medzinárodných štúdií*, 2002.

SOMMER, Karel. *UNRRA a Československo*. Opava: Slezský ústav AV ČR, 1993, 112 s., [21] fotogr. na příl.

SNYDER, Timothy. *Krvavé země: Evropa mezi Hitlerem a Stalinem*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2013, 493 s. ISBN 978-80-7432-254-9.

STRÖBINGER, Rudolf. *Vraždy generálního tajemníka: poslední Stalinův exemplární proces: soud s Rudolfem Slánským*. 2. vyd., v nakl. Petrov 1. vyd. Brno: Petrov, 1991, 110 s. Knižnice Lidové demokracie, sv. 1. ISBN 80-852-4726-7.

SVOBODOVÁ, Jana. *Zdroje a projevy antisemitismu v českých zemích 1948-1992: Studie*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1994, 90 s. ISBN 80-852-7034-X.

ŠIMOVÁ, Kateřina. „*Nejnebezpečnější pozůstatek kanibalismu*“. Stalinský antisemitismus v letech 1948 až 1953. In: *Acta Universitatis Carolinae Studia Territorialia* Praha: Karolinum, 2013, XIII(4). ISSN 1213-4449.

ŠIMOVÁ, Kateřina. *Odrodilci, zrádci, vrazi v bílých pláštích. Obraz "Žida" jako "nepřítele" v propagandě pozdního stalinismu*. Praha, 2012. Rigorózní práce. FSV UK.

ŠMOK, Martin. *Každý žid je sionista a každý sionista je špion! Paměť a dějiny: revue pro studium totalitních režimů*. Ústav pro studium totalitních režimů České republiky. Praha, 2011, V(4). ISSN 1802-8241.

ŠROMOVSKÝ, Martin. *Antisemitismus v sovietských satelitech pod zámkou boja proti sionizmu a kozmopolitizmu 1948 – 1953*. In: HRADECKÝ, Tomáš a Pavel BOŠTÍK. *České, slovenské a československé dějiny 20. století IX.*. První vydání. Ústí nad Orlicí: Oftis, 2014. ISBN 978-80-7405-362-7.

ŠROMOVSKÝ, Martin. *Postoj vládnucej moci s sionistickým organizáciám v Československu v zakladateľskom období komunizmu*. In: HRADECKÝ, Tomáš a Pavel BOŠTÍK. *České, slovenské a československé dějiny 20. století IX.*. První vydání. Ústí nad Orlicí: Oftis, 2014. ISBN 978-80-7405-362-7.

TERNER, Erich. *Dějiny státu Izrael*. Vyd. 1. Pardubice: Kora, 1991, 266 s. ISBN 80-901-0920-9.

VEBER, Václav. *Židé v novodobých dějinách: soubor přednášek na FF UK : seminář východoevropských dějin při Ústavu světových dějin FF UK v Praze*. Praha: Karolinum, 1997, 323 s. ISBN 80-718-4412-8.

VOJTĚCHOVSKÝ, Ondřej. *Z Prahy proti Titovi!: jugoslávská prosovětská emigrace v Československu*. Vyd. 1. V Praze: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2012, 695 s. ISBN 978-80-7308-428-8

VERNER, Pavel. *Propaganda a manipulace*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2011, 192 s. ISBN 978-807-4520-150.

YEGAR, Moshe. *Československo, sionismus, Izrael: historie vzájemných vztahů*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1997, 235 s., [16] s. il. na příl. ISBN 80-718-7087-0.

ZAVACKÁ, Marína. *Kto žije za ostnatým drôtom?: oficiálna zahraničnopolitická propaganda na Slovensku, 1956-1962 : teórie, politické smernice a spoločenská prax*. 1. vyd. Bratislava: Ústav politických vied SAV, 2005, 168 s. Monografie a štúdie, zv. 7. ISBN 80-224-0897-2.

ZÍDEK, Petr a SIEBER, Karel. *Československo a Blízký východ v letech 1948-1989*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2009, 394 s. ISBN 978-80-86506-76-0.

Židovská menšina v Československu ve třicátých letech: sborník přednášek z cyklu ve Vzdělávacím a kulturním centru Židovského muzea v Praze v říjnu 2003 až červnu 2004. V Praze: Židovské muzeum, c2004, 122 s., [16] s. obr. příl. ISBN 80-856-0894-4.

11.0. Seznam internetových zdrojů:

Vladimír Clementis [online]. TOTALITA. CZ. [cit. 2015-08-03]. Dostupné z:

http://www.totalita.cz/vysvetlivky/o_clementisv.php

Josip Broz TITO: Titův rozkol se Stalinem [online]. PAVEL ZVĚŘINA. [cit. 2015-08-03].

Dostupné z: http://www.totalita.cz/vysvetlivky/o_titoj_rozkol.php

Každý žid je sionista a každý sionista je špion!: Příběh distribuce sociálních podpor [online].

MARTIN ŠMOK. [cit. 2015-08-03]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/pamet-dejiny/pad1104/029-039.pdf>

BLUMENTHAL, Helaine. *Communism on Trial: The Slansky Affair and Anti-Semitism in Post-WWII Europe*. [online]. [cit. 2015-08-03]. Dostupné z: http://iseees.berkeley.edu/working_papers_s.3.

12.0. Seznam zkratek:

ČSR	Československá republika
JAK	Jevrejskij antifašistskij komitet
JOINT	American Jewish Joint Distribution Committee
KSČ	Komunistická strana Československa
KSSS	Komunistická strana Sovětského svazu
NATO	North atlantic treaty organization
OSN	Organizace spojených národů
RP	Rudé právo
RVHP	Rada vzájemné hospodářské pomoci
SSSR	Svaz sovětský socialistických republik
UNRRA	United nations relief and rehabalitaion administration
USA	United stated of America
ÚV KSČ	Ústřední výbor Komunistické strany Československa
ŽAV	Židovský antifašistický výbor